

Regional utenrikspolitikk

En kvalitativ analyse av hvordan Sørlandets Europakontor representerer regionen Agder i Brussel.

Skrevet av
Irene Svarteng

Veileder
Jarle Trondal

Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved Universitetet i Agder og er godkjent som del av denne utdanningen. Denne godkjenningen innebærer ikke at universitetet inntår for de metoder som er anvendt og de konklusjoner som er trukket.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	i
Forord	iii
Oversikt over figurer og tabeller	v
Oversikt over vedlegg	vii
Forkortelser	ix
Kapittel 1: Innledning	1
1.1: Tema	1
1.1.1: Aktualitet	4
1.1.2: Tilnærming	5
1.2: Teoretisk analysemodell	7
1.3: Dybdestudie	8
1.4: Tidligere studier	8
1.5: Hovedfunn	11
1.6: Oppgavens oppbygging	11
Kapittel 2: Bakenforliggende forskning og teori	13
2.1: Innledning	13
2.2: Idealtyper	13
2.3: Hypoteser	14
2.3.1: Forventninger	14
2.4: Regionkontorenes betydning	18
2.5: Teoretiske perspektiver	20
2.5.1: Sektoriell representasjon	20
2.5.2: Territoriell representasjon	21
2.6: Oppsummering	28
Kapittel 3: Data og metode	29
3.1: Innledning	29
3.2: Triangulering	29
3.3: Kvalitativ metodeteknikk	30
3.3.1: Dybdeundersøkelse – deltagende observasjon	32
3.3.2: Dybdeintervju	32

3.3.3: Dokumentanalyse	32
3.4: Kvalitativ metodeavgrensning	35
3.5: Metodekritikk	35
3.5.1: Reliabilitet	35
3.5.2: Validitet	37
3.6: Presentasjon av datagrunnlaget	38
Kapittel 4: Hovedfunn i studien	39
4.1: Innledning	39
4.2: Resultater av dokumentanalysen	39
4.2.1: Territoriell representasjon	39
4.2.2: Sektoriell representasjon	40
4.3: Resultater av deltagende observasjon.....	46
4.3.1: Territoriell representasjon	47
4.3.2: Sektoriell representasjon	47
4.4: Resultater av dybdeintervju	48
4.4.1: Territoriell representasjon	48
4.4.2: Sektoriell representasjon	50
4.5: Oppsummering	55
Kapittel 5: Analyse av funn	57
5.1: Innledning	57
5.2: Analyse av dokumentene	58
5.2.1: Territoriell representasjon	58
5.2.2: Sektoriell representasjon	58
5.3: Analyse av deltagende observasjon.....	61
5.3.1: Territoriell representasjon	61
5.3.2: Sektoriell representasjon	62
5.4: Analyse av dybdeintervjuene	63
5.4.1 Territoriell representasjon.....	63
5.4.2 Sektoriell representasjon.....	63
5.5: Triangulering av datamaterialet	67
5.6: To idealtyper, men hva gjør det for regionen?	70
5.7: Oppsummering	73

Kapittel 6: Resultater og veien videre.....	76
6.1: Konklusjon	76
6.2: Veien videre	77
Referanseliste	78

Sammendrag

Studien ser på hvilken måte Sørlandets Europakontor representerer regionen Agder inn mot EU. Utgangspunktet for studien bygger på to idealtyper for representasjon: Sektoriell- og territoriell representasjon. De siste 20 årene har det vært en tilvekst av regionskontorer i Brussel. Min studie er et bidrag til den forskning som ser på europakontorenes handlingsmønstre. Gjennom kvalitativ metode og triangulering av dybdeintervju, dokumentanalyse og deltagende observasjon, konkluderer studien med at kontoret i større grad representerer regionen Agder sektorielt enn territorielt. I analysen ser jeg også på hvilke betingelser disse to formene for representasjon er fremtredende. Studien viser at kontorets ressurser er avgjørende for hvordan kontoret arbeider i Brussel. Samtidig må aktørene i regionen være pådrivere for aktiviteten for kontoret. Studien viser hvilke sektorer som benytter kontoret. Gjennom prosjektdeltagelse, aktivitet i nettverk og konsortium med europeiske aktører ser jeg hvilken idealtipe som er den faktiske representasjonsformen. Studiebesøk og kompetanseheving for aktører i regionen er en annen måte å se på i hvilken grad kontoret representerer Agder. I analysen ser jeg også på hvilke betingelser disse to formene for representasjon er fremtredende.

Nøkkelord :

Agder – Regioner – Representasjon – Sektorielt – Territorielt – Deterritorialisering – EU – Europakontor – Regionalpolitikk – Utvikling

Forord

Ved veis ende av masteroppgaven ser jeg hvor raskt tiden har gått. Ett år går raskere enn man tror. Utenom å bli godt kjent med min egen tålmodighet, har jeg også lært mye om meg selv i denne skriveprosessen. Det har vært mange lange dager og kvelder som har gått med, særlig på innspurten frem til innlevering. Derfor er det en sann glede å nå sitte å skrive forordet til denne oppgaven.

Gjennom en avtale med masterprogrammet Offentlig politikk og ledelse ved UiA og Sørlandets Europakontor var det mulig å gjennomføre denne studien. Jeg fikk være tre måneder ved kontorets utestasjon i Brussel, slik at jeg kunne innhente informasjon til oppgaven. Jeg vil rette en stor takk til min sjef Bodil Agasøster, for tilretteleggelse av datainnsamling og innspill gjennom skriveprosessen. Du har vært en viktig brikke for min oppgave, men også mitt opphold hos Sørlandets Europakontor. Takk til alle de som stilte til intervju til studien, og til de som var behjelpelig med å svare via e-post. Det er ikke alltid like lett å skrive en masteroppgave når man selv ikke sitter i den regionen man studerer. En takk må rettes også til Jan Edøy, regionråden ved EU-delegasjonen i Brussel for innspill og gjennomlesing av oppgaven. Takk til Kathinka, min gode venninne som hjalp meg med korrekturlesingen. Jeg vet ikke hvordan oppgaven hadde sett ut uten deg, da du i mine ustrukturerte perioder bistod meg på ditt beste.

Jeg vil også takke min veilederen Jarle Trondal. Det har vært mange frustrerte stunder med meg og min oppgave, men du har hele tiden gitt gode råd, som jeg setter pris på. Tusen takk for dine innspill og tips i denne perioden. Det har vært en sann glede å få ha deg som veileder, du har en unik innsikt til europeisk faglitteratur og forskning.

Studielivet på Sørlandet har vært en flott tid. Det har gitt meg mye kunnskap, glede og gode minner. Det er litt vemodig å avslutte studiene, men nå er det er andre deler av livet som skal utforskes.

Irene Svarteng

Brussel, 29. mai 2012

Liste over figurer og tabeller

Figurer

Figur 1.1:	Teoretisk analysemodell	side 7
Figur 2.1:	Oppstrøms/nedstrøms-teorien	side 27

Tabeller

Tabell 3.1:	Ulike undersøkelsesformer	side 30
Tabell 4.1:	Oversikt over SEKs studiebesøk i Brussel	side 41
Tabell 4.2:	Oversikt over SEKs arrangement	side 42
Tabell 4.3:	Oversikt over SEKs ekstraytelser	side 43
Tabell 4.4:	Arbeidsinnsatsen ved SEK	side 45

Liste over vedlegg

Vedlegg 1

Intervjuguide

side 84

Forkortelser

CPMR	Conference of peripheral maritime regions
DGregio	Europakommisjonens generaldirektorat for regional politikk
ERDF	European Regional Development Fund
ERRIN	Regionalt forsknings- og innovasjonsnettverk
EU	Den europeiske union
KS	Kommunesektorens Organisasjon
REGLEG	The Conference of Regions with Legislative Powers
SEA	Single European Act, Enhetsakten
SEK	Sørlandets Europakontor
UiA	Universitetet i Agder

1.1 Tema

På europeisk nivå kan man se en utvikling av en felles europeisk administrativ orden av regioner. Regionkomiteen og strukturfondene er to eksempler på denne utviklingen. Den territorielle mobiliseringen har sitt utspring i den politikken som har blitt vedtatt i Brussel, hvor det i dag er like stor plass for regioner som nasjonalstater. Som Christopher Pollitt (2012) argumenterer for, har regioner enklere og klarere interessepolitikk enn nasjonalstatene, og det er en antagelse om at lokalisering i nærheten av de europeiske institusjonene er viktig. Regioner fokuserer på sitt territorium og sine sektorinteresser, fordi nasjonale myndigheter representerer nasjonal politikk som ikke alltid møter regionenes interesser. Regioner er mer homogene enn nasjonalstatene, og ved å ha klare og ”enkle” politikkforslag, kan den politiske prosessen være mindre problematisk for regioner. Nasjonale myndigheter representerer en større portefølje med ulike politikkområder som kan være vanskeligere å få gjennomslag for inn mot EU. Regionskontorene i Brussel er i all hovedsak opprettet for å fungere som et ekstra talerør og informasjonskanal for kommunene og de regionale institusjonene. Dette kan sees på som et rasjonelt forsøk av regionale myndigheter for å oppnå regionens målsetninger.

Norske europakontorer har hatt en sterk vekst siden starten av 1990-tallet. Det finnes i dag totalt seks regionale europakontorer, der alle fylkene er medeiere.

Europakontorene er fordelt følgende mellom de ulike regionene:

- **Stavanger-regionens Europakontor** (etablert 1993)
Eier: Rogaland fylkeskommune.
- **Trøndelags Europakontor** (etablert 2001)
Eiere: Sør-og Nord-Trøndelag fylkeskommune.
- **Vest-Norges Brusselkontor** (etablert 2003)
Eiere: Hordaland fylkeskommune, Sogn og Fjordane fylkeskommune og Møre og Romsdals fylkeskommune.
- **Nord-Norges Europakontor** (etablert 2003)
Eiere: Nordlands fylkeskommune, Troms fylkeskommune og Finnmark Fylkeskommune (ble deleier 1. januar 2012).

- **Osloregionens Europakontor** (etablert 2003)
Eiere: Oslo fylkeskommune, Akershus fylkeskommune, Østfold fylkeskommune, Hedmark fylkeskommune, Oppland fylkeskommune, Buskerud fylkeskommune, Vestfold fylkeskommune og Telemarks fylkeskommune.
- **Sørlandets Europakontor** (etablert 2005)
Eiere: Aust-Agder fylkeskommune og Vest-Agder fylkeskommune.

For å sette fokus på Den europeiske unions (EU) regioner, er det blitt opprettet en struktur og et handlingsrom for regionene gjennom opprettelsen av Regionkomitéen (Committee of the Regions), slik at regionene sammen kan dele og utveksle erfaringer og ressurser. Med det brede spekteret av Europas regioner, følger det med en økonomisk og sosial skjevhet. EU begynte prosessen med å minske gapet mellom regioner allerede i starten av integrasjonsprosjektet (Grindheim 2009: 31). I Romatraktaten fra 1957 fikk regioner en sentral rolle for utviklingen av Europa. Og i 1965 ble det vedtatt en felles regionalpolitikk, etterfulgt av opprettelsen av Europakommisjonens generaldirektorat for regional politikk (DGregio) i 1968. I 1975 kom Det europeiske fond for regionalutvikling (ERDF), som sammen med Det europeiske sosialfondet (siden 1958) og Samhørighetsfondet (siden 1992) utgjør de tre strukturfondene. I den første tiden finansierte ERDF kun nasjonale prosjekter, forhåndsbestemt av nasjonalstatene. I 1986 kom Enhetsakten (Single European Act, SEA), et juridisk grunnlag for en mer integrert utjevningpolitikk. Med fondenes økende økonomiske rammer kom også behovet for sterkere kontroll fra sentrale EU-organer (Lysa 2009: 14). Gjennom Lisboa-traktatens artikkel 174 gir norske regioner handlingsrom til å være en del av samhørighetspolitikken (cohesion policy). Der norske regioner med en territoriell samhørighet med andre europeiske regioner kan delta (Utenriksdepartementet 2009: 18).

Norge har siden 1905 formelt benyttet ambassader for å representere Norge, norske myndigheter og interesser utenlands (Leira og Neumann 2008). Studier fra 80- og 90-tallet har sett på årsakene til hvorfor regioner har opprettet europakontorer, selv om de ikke har noen formell delegert makt fra statsforvaltningen (Hooghe 1995). Globaliseringen av samfunnet gir nye utfordringer for nasjonale myndigheter vedrørende effektivisering og implementering av sektorpolitikk i forvaltningsnivåene. Derfor har man gjennom de siste 20 årene sett en desentralisering av makten fra nasjonalt- til regionalt nivå. Dette gir regionene

spillerom til å implementere politikken slik det passer best for dem, innenfor de rammene som er gitt fra statlig nivå (Olje- og energidepartementet 2002). Lokal autonomi er en forutsetning for at regionale myndigheter inngår i EUs flernivå administrasjon.

(...) Det lokale selvstyret skal styrkes. For kommunene og fylkeskommunene betyr det at de skal gis større handlefrihet og selvstendighet. Regjeringen mener at desentralisering av oppgaver og myndighet til kommunesektoren vil gi et reelt lokaldemokrati og en effektiv og brukervennlig forvaltning.

(Olje- og energidepartementet 2002: 4)

Ved å opprette et europakontor på regionalt nivå vil det gi et internasjonalt nærings- og samfunnsmessig fokus, der man på tvers av landegrenser har mulighet til å øke vekst og velferd. Gjennom årenes løp har man kunne se at reformer har bidratt til at staten har delegert ansvarsområder nedover i forvaltningsnivåene. Staten alene har ikke muligheten til å imøtekomme alle de ulike ønsker og krav fra samfunnet.

Grindheim og Trondal (2007: 15-16) ser en forvaltningsendring gjennom europeiseringen av det regionale nivået. Denne forvaltningsendring kaller de europeisering som transformasjon gjennom følgende faktorer: regioners formelle og uformelle normative strukturer, regioners faktiske beslutningsprosesser og offentlige politikkproduksjon:

- Europeisering av de formelle normative strukturene innebærer en endring av forvaltningsorganene på regionalt nivå.
- Europeisering av de uformelle normative strukturene innebærer endring av kollektive og individuelle preferanser, normer, identiteter og roller på regional nivå.
- Europeisering av de faktiske beslutningsprosessene på regionalt nivå innebærer en endring av kontaktmønstre mellom forvaltningen på regionalt nivå og EU-institusjonene. Det innebærer også endring av koordinerings- og konfliktmønstre i og mellom lokalforvaltningen (subregionalt) og regioner.
- Europeisering av politikkutformingene på regionalt nivå innebærer endring av lovverket, regionale og politiske målsettinger og ending av arbeidsoppgaver og arbeidsmengde for det regionale forvaltningsnivået.

Gjennom opprettelsen av europakontoret har begge Agder-fylkene sammen tatt en territoriell rolle som regional utvikler.

1.1.1 Aktualitet

Norge er ett av få europeiske land som ikke er medlem av EU. I 1972 og 1994 ble det avholdt folkeavstemning, uten at det ga medlemskap i union. Allikevel er Norge en aktiv aktør i europeisk politikk. Gjennom avtalen om Det europeiske økonomisk samarbeidsområdet (EØS-avtalen) har Norge, sammen med Island og Liechtenstein, blant annet fått tilgang til EUs indre marked på like vilkår som EUs medlemsstater. Gjennom deltagelse i det indre markedet, er Norge en del av de *fire friheter*: fri flyt av varer, tjenester, kapital og personer. Avtalen har imidlertid også et fokus på samarbeid på områder som utdanning, miljø, forbrukerspørsmål og forskning.

Politikkområder som landbruk, fiskeri og handelsavtaler mellom ikke-medlemsland er unntatt EØS-avtalen, men Norge har likevel inngått bilaterale avtaler på disse feltene (Utenriksdepartementet 2006: 9-10). Ved siden av EØS-avtalen er Norge også en del av Schengen-området, et territorielt og justispolitisk samarbeid for felles yttergrensekontroll og avskaffelse av intern kontroll (ibid.: 19). De politikkområdene Norge er en del av, berører i stor grad kommunenes arbeidsoppgaver. Hvordan kommunene takler press fra EU-nivå, er derfor et spennende felt å studere. Totalt har Norge 74 avtaler med EU, der EØS-avtalen er den eneste avtalen som har en institusjonell struktur og er dynamisk gjennom innlemmelser av nye paragrafer (NOU 2012:2 : 35).

En annen grunn som gjør studier av norske regionskontorer interessant, er finne ut hvilken måte kontorene representerer sin region opp mot EU. Norge som ikke er en del av EU, har ingen faste nasjonale representanter i EU-institusjonene som andre europeiske regioner har. Norge har gjennom EØS-avtalen tilgang til Europakommisjonen med sine nasjonale eksperter, men disse skal jobbe for EUs interesser og ikke norske. Det er ingen norske representanter som jobber i Rådet eller Europaparlamentet, derfor er det vanskeligere for norske regioner å lobbe territorielt inn mot Europakommisjonen som jobber sektorielt. Rådet og til dels Europaparlamentet er i større grad territorielt fokusert, ved at de utsendte fra medlemslandene skal representere sitt territorium (Rådet). Med utsendte parlamentarikere i Europaparlamentet fra nasjonalt nivå, kan man skape allianser for å få støtte i saker som angår regionen. Norge og norske interesser blir mer en observatør og en uformell kontakt.

Hadde det vært nasjonale representanter i Rådet og Europaparlamentet hadde det vært enklere for regionskontorer å representere sine territorier, da man har aktører på innsiden av alle EU-institusjonene.

Regionale europakontorer oppfører seg til tider som en lobbyist inn mot EU institusjonene. De ønsker å påvirke politikken til fordel for deres eiere og brukere hjemme.

Europakommisjonen har gjennom *åpenhetsinitiativet* åpnet for en mer legitim måte å drive lobbyvirksomhet på. De som kontakter EU-institusjonene kan registrere hvilke aktører man representerer, hensikten med kontakten osv. Det europeiske åpenhetsinitiativet er et frivillig konsept, men man må legge til at selv om Europakommisjonen har opprettet dette systemet, så betyr det ikke at Europakommisjonen anerkjenner lobbyisme som en formell politisk påvirkningskanal. Dette er et forsøk på å åpne lobbyismeprosessen, og gjøre den mer legitim

Et moment som også bør drøftes er hva EU tilbyr regionene. De regionale programmene som har blitt utviklet av EU kan bidra til regional utvikling og vekst. Samhørighetspolitikken og Regionkomitéen er opprettet for å skape en regional vekst innad i EU. Open Days har blitt til som et samarbeid mellom Regionkomitéen og Europakommisjonen. Denne regionale uken bidrar til å sette regionenes rolle på kartet, og er med på å skape nye nettverk og strategier for regionene som deltar.

1.1.2 Tilnærming

I studien vil jeg se hva slags funksjon europakontoret faktisk har. Ved å kartlegge eiernes ambisjoner for europakontorer vil man også søke å få en forklaring på hvorfor europakontorer er organisert som de er i dag. Derfor er eiernes forventninger til europakontorene sentrale. Alle regioner og fylker har europakontorer til å representere sine interesser inn mot EU-institusjonene. Opprettelsen av kontorene er en indikasjon på at de ser på EU som en sentral aktør i deres hverdag. EUs regionkomité har kommet med en uttalelse om at omkring 70 prosent av hele EUs regelverk blir implementert og iverksatt på kommunalt og regionalt nivå (NOU 2012:2). Dette er et klart signal på at kommuner og regioner må være aktive i Brussel for å få formet politikken i deres favør. Lasse Bolstad har i sin studie av europakontorer sett på hvorvidt eierne ser på europakontorene som et verktøy for å kunne tilegne seg prosjektmidler eller om det andre motiver som ligger til grunn. (Bolstad 2008: 16). Derfor vil en dybdestudie av europakontoret til Agder være interessant.

I en pressemelding fra Nærings- og handelsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet den 24. August 2011, ble det nedsatt et utvalg for å utrede hvordan Sørlandet kan videreutvikle næringslivet slik at verdiskapning og sysselsettingen kan bli enda sterkere i hele regionen. I pressemeldingen (Nærings- og handelsdepartementet 2011) kom det frem:

“- En styrking av næringslivet på Sørlandet vil gjøre det enklere å nå målet om arbeid til alle og økt verdiskapning, og dermed også økt velferd i regionen. Næringslivet, det offentlige og kunnskapssektoren må trekke i samme retning for å klare dette”, sier nærings- og handelsminister Trond Giske.

- “Store deler av næringslivet på Sørlandet går godt og skaper attraktive arbeidsplasser. Samtidig ser vi at veksten ikke kommer hele regionen til gode”, sier kommunal- og regionalminister Liv Signe Navarsete.

- “Alle lokale og regionale krefter som er de som kjenner ressursene og behovene best, må derfor dra lasset sammen for å styrke verdiskapningen og sysselsettingen/arbeidsmarkedet i hele regionen. Det vil være nøkkelen til en enda sterkere og mer attraktiv region som vil være en sentral drivkraft i utviklingen av landet vårt”, sier Navarsete.

Mandatet til utvalget går ut på å beskrive og vurdere næringsrelevante forhold på Sørlandet. Kartlegge behov og rammebetingelser for næringslivet på sentrale vekstområder, samt foreslå tiltak som kan styrke næringsutviklingen og verdiskapningen i regionen (Kommunal- og regionaldepartementet 2011).

Med bakgrunn for dette utvalget, øker dette aktualiteten med å sette fokus regionens utvikling og hvordan Sørlandets Europakontor representerer Agder inn mot Europa.

Problemstilling for denne masteroppgaven er derfor: *Er Agder sektorielt- eller territorielt representert i Brussel av Sørlandets Europakontor?*

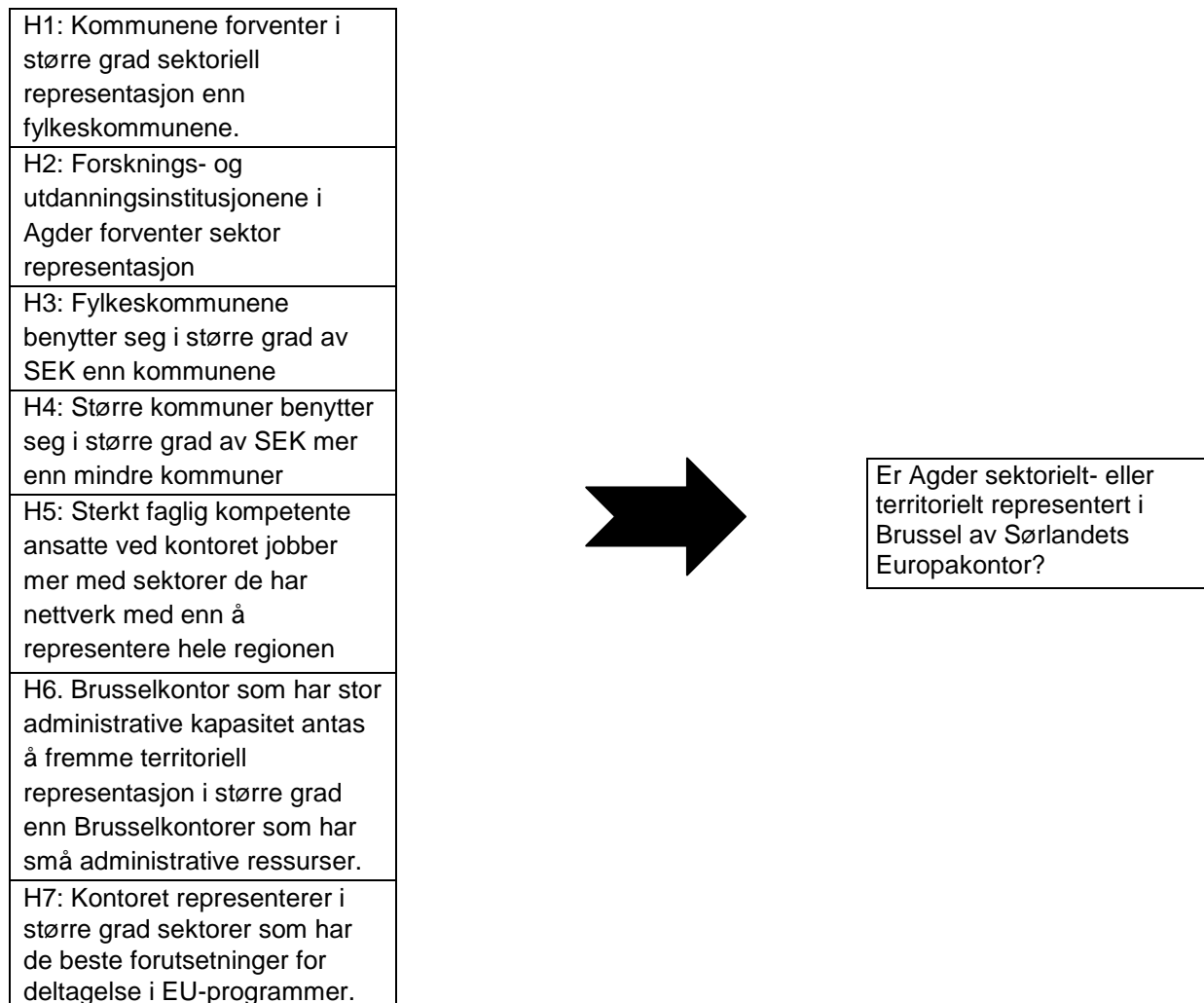
Med sektoriell representasjon mener jeg at kontoret representerer enkeltsektorer inn mot EU-systemet, som ikke gir en tverrsektoriell utvikling for regionen. Sørlandets Europakontor

(SEK) har utarbeidet tre sektorer de ønsker å representere: offentlig sektor, næringslivet og akademia i regionen. Med territoriell representasjon menes det i denne studien at kontoret representerer tverrsektorielle interesser, som gir en bred regional utvikling. Mer om det sektorielle og det territoriale perspektivet vil jeg komme tilbake til i neste kapittel.

For å samle inn data til analysen har jeg fordypet meg i litteratur om Brusselkontorer. Jeg har sett på tidligere studier som har bitt foretatt, strategi- og posisjonsnotater til Sørlandets Europakontor, samt foretatt dybdeintervjuer med sentrale aktører som jobber med EU- og EØS-spørsmål på Agder. Med dette som grunnlag konkluderer jeg hvorvidt SEK er et sektorielt- eller territorielt fungerende kontor.

1.2 Teoretisk analysemodell

Analysemodellen for oppgaven illustreres i følgende figur:

Figur 1.1: Teoretisk analysemodell

Ved å teste ut de uavhengige variablene (H1-H7) gjennom de data som kommer frem i studien vil jeg finne ut hvilke hypoteser som har størst påvirkningskraft på problemstillingen i studien. Antagelsene om Sørlandets Europakontors representasjon av regionen Agder vil gjennom intervjuer og analyser bli testet mot de foreliggende hypotesene om kontorets virkemåte. Analysemodellen viser antagelser om hvordan syv uavhengige faktorer kan påvirker kontorets representasjon i Brussel. Hvilke institusjoner kontoret jobber opp mot og hvilke aktører i Brussel de samarbeider med, kan være forklarende i forhold til representasjonen. Hypotesene er med på å se hvilke aktører som blir representert utad av kontoret i Brussel.

1.3 Dybdestudie

For å forstå regionskontorers funksjon, har jeg valgt å fokusere på ett kontor for å undersøke grundigere de prosessene som finnes, og om det tenderer mot et sektoriell- eller territoriell representasjon. Resultatene som kommer frem kan på ingen måte generalisere til andre regionskontorer, da hvert regionskontor har ulike strukturer og eksistensgrunnlag.

Dybdestudien har som formål å øke forståelsen av SEKs virkemåte, og vil være med på å gi en forståelse av aktørenes måte å benytte SEK. Jeg valgte Sørlandets Europakontor fordi dette er det Europakontoret som sist ble etablert, noe som gir rom for analyse av faktisk virkemåte mens det ennå er et relativt ”ungt” kontor. Samtidig så er det opprettet et godt samarbeid mellom Universitet i Agder og Europakontoret, som gjorde det lettere å innsamle empiri for studien.

En annen grunn til at foreta en studie av Sørlandets Europakontor, er at Nærings- og handelsdepartementet har rettet et fokus mot den regionale utviklingen på Sørlandet. Gjennom mine intervjuer og observasjoner har jeg sett på hvorvidt SEK er en aktør for utviklingen, sektorielt eller territorielt. I studien ser jeg også se på hvilken måte de jobber på, for å bygge opp under den regionale utviklingen til Agder. Jeg vil også foreta en dokumentanalyse for å se hvor kontoret legger inn ressurser for å bidra til regionale utvikling.

1.4 Tidligere studier

Studier av regionskontorer har økt de siste 20 årene etter at flere og flere regioner har valgt å opprette en utestasjon i Brussel. Hooghe (1995) kaller fenomenet ”regional mobilisering” og studien hun foretar, fokuserer på hva som gjør at regioner velger å ha en permanent

representasjon i Brussel. De første studiene ser på denne formen for institusjonell påvirkning i et deskriptivt lys, samtidig ser på motivasjonen bak opprettelsen. Mange av studiene fokuserte på om andre regioner også burde opprette kontorer og hvor stor påvirkningsmulighet disse faktisk har på EUs lovgivning.

Forskningsfokuset gikk fra å se på *hvem* som bør stasjonere seg i Brussel og *hvorfor*, til å se på hvilken *hensikt* regional representasjon har, og hvorvidt denne type aktivitet tilfører regionen positiv vekst (Jeffery 2000). Et annet område som også er studert er hvorvidt den regionale representasjonen i Brussel er et ønske fra EU eller om dette initiativet kom fra regionene (Marks 1996).

Melin og Størksen (2003) foretok en analyse av datidens SEK, som gikk under navnet Kristiansand Kommunes Brusselkontor, mens kontoret fortsatt var et prøveprosjekt. Studien så på hvilke økonomiske effekter en etablering av et Brusselkontor kunne ha for Kristiansand og omegn. Resultatene fra studien viste at de små- og mellomstore bedriftene i Kristiansand hadde lite behov for og nytte av et Brusselkontor, mens større bedriftene så et potensiale i opprettelsen. Som en forklaring på de små- og mellomstore bedriftenes negative holdning, viste de større bedriftene til lite informasjon om potensialet som ligger i europeisk deltagelse. Kunnskapsinstitusjonene i Kristiansand, samt offentlig sektor, var enige om den eventuelle betydningen av et Brusselkontor vil øke kompetansen og forskningen i Agder-fylkene. Melin og Størksens studie fokuserte på økonomiske analyser, noe jeg har valgt å ikke ha med i min oppgave. Studien jeg foretar er en ren statsvitenskapelig oppgave med et organisatorisk perspektiv om den faktiske måten SEK jobber på, og jeg kan derfor ikke trekke inn deres vinklinger i studien.

Organisatoriske studier om regionale politiske prosesser har fått et større fokus siden midten av 90-tallet (Ståhlberg 2001; Erdal 2004; Trondal 2005; Veggeland 2005; Gudmundsen 2006; Statskonsult 2006; Bolstad 2008; Verboven et al. 2011). Forskningen ser på kommunenes økte påvirkningskraft på EU og kommunenes rolle i regionskontorenes virke. Studiene er med på å underbygge relevansen for min studie av Sørlandets Europakontor og hvordan kontoret jobber i det daglige. I Bolstads studie "Norske kommunar og EU: forventningar til medlemskap i europakontor" (2008: 69), konkluderer han med at medlemskommunene til europakontorene har en forventning om at kontorene skal fungere som et instrument for å ivareta kommunens og regionens interesser innad i en globalisert hverdag. Dette kommer

frem gjennom europeiseringen av regioner og at kontaktflaten mellom EU og regioner har økt.

Innen nyere norsk forskning er Noralv Veggeland sentral med sine studier, blant annet med “Den nye regionalismen. Europeisk integrasjon og flernivåstyring”(2000). Man får her en innføring i teorier om sammenhenger mellom globalisering, europeisering og regionalisering. Samtidig er boken til Jan Erik Grindheim og Jarle Trondal “Europeisk integrasjon og regional endring” (2007) et av de nyeste bidragene på forskningsfeltet. Boken ser på hva europeisk påvirkning har på kommunal- og regionalforvaltningen, og hvilke konsekvenser dette gir for organiseringen av regionene.

I følge analyser gjort av Marks (1996) tyder empirien på at hovedformålet og fokuset for Europakontorer er å være en informasjonsinnsamler for regionen hjemme. Studien viser at det er mindre fokus på politisk påvirkning og større fokus på informasjonsinnhenting. Dette fordi de ønsker å etterleve, samt være forberedt på, de politikkvedtakene som kommer fra EU-nivå. Informasjonen i EU-systemet er ofte kompleks og bred, og det å ha et kontor som jobber for å sile ut det som gjelder for sin region, vil være effektiviserende for forvaltningsnivået i regionen. Fra EUs side forventes det at regionskontorene deltar i prosjekter og drive med informasjonsutveksling med andre regioner. Dette for å gi EUs regioner mulighet til å dra nytte av hverandres erfaringer på like utfordringer og dermed bidra til å jevne ut forskjellene mellom regionene innad i EU.

Blatter et al. (2010) har sett på regionskontorer som en ”uformell ambassadefunksjon”, der kontorene fremmer regional diplomati og jobber som lobbykontorer. Kontorene som Blatter et al. beskriver tilfører informasjon til Europakommisjonen og Europaparlamentet med et regionalt fokus som angår regionen de representerer. Denne måten å jobbe på vil selvsagt variere i hvilken grad regionskontorene har av økonomiske ressurser og hvor sterk region de representerer er.

Direkte regional engasjement opp mot institusjonene i Brussel er å anse som oppstrøm. De regionene som har kapasitet til å foreta en slik arbeidsmåte, er større regioner som ofte er med i det uformelle nettverket REGLEG (The Conference of Regions with Legislative Powers) (Herrschel og Tallberg 2011: 27). Regionene som deltar i dette nettverket har lovgivende myndighet, og grunnet størrelsen kan de jobbe oppstrøms for å påvirke EU institusjonene.

Holm-Hansen (2000: 87) viser at EØS-arbeidet i norske kommuner i overveiende grad er orientert mer mot implementering av EØS-regelverk og mindre oppmerksomhet mot aktiv påvirkning av Europakommisjonens initiativ til nye EU-regelverk.

1.5 Hovedfunn

De funn som har kommet frem under studien vil i sin helhet bli presentert i kapittel fire. Analysen av funnene vil bli presentert i kapittel fem. De hovedfunn som kommer frem av studien tyder på at kontoret har en hybrid representasjon av regionen, men at den i større grad er sektoriell enn territoriell.

Gjennom analysen av de data som har blitt presentert i studien av Sørlandets Europakontor vil jeg gi et kortfattet sammendrag. Etter analysen av alle metodeformene isolert hver for seg, foretok jeg en triangulering for å bekrefte hypotesene. Hypotesene reflekterer sammenhengen mellom faktiske virkemåte av kontoret og de retningslinjene som er satt av eierne hjemme i regionen. Ut i fra studien kan man se at SEK har en territoriell representasjon når kontoret møter andre norske aktører. Når kontoret er sammen med andre europeiske aktører representerer kontoret regionen sektorielt.

Som det kommer frem i studien så legges det restriksjoner på kontoret for å representere det territorielle perspektivet først og fremst gjennom størrelsen og ressursene ved kontoret. Det kan også være vanskelig for kontoret å representere det territorielle perspektivet, da det er manglende politisk forankring i det de ønsker å representere, fra det politiske og administrative ledelsen i regionen. Hovedfunnene i studien kan leses i sin helhet i kapittel fem.

1.6 Oppgavens oppbygning

Oppgaven tar utgangspunkt i problemstillingen, som er med på å avgrense oppgavens omfang og tema. Studien baseres på den teori som ligger til grunn, samt andre kilder og informasjon om Sørlandets Europakontor og dets funksjon. Oppgavens struktur er inndelt i kapitler og underkapitler, som gir en analytisk tråd som til slutt skal besvare oppgavens problemstilling. Kapittel 1 er en innledning som forklarer relevansen og aktualiteten for å studere dette tema. Kapittel 2 tar for seg bakenforliggende forskning og teori som er nødvendig for å kunne besvare problemstillingen. I kapittel 3 legger jeg frem min metodiske vinkling til innsamling

av data for analysen. Jeg vil først gi en generell teoretisk tilnærming til de ulike metodene jeg benytter, for så å knytte det opp til min empiriske studie og hvordan metoden skal brukes for å forklare problemstillingen. I det kapittelet vil også datagrunnlaget bli presentert. I kapittel 4 vil funn fra intervjuer og data bli presentert. Det teoretiske rammeverket som legges til grunn i kapittel 2 er med på å forklare analysen av datamaterialet i kapittel 5. Kapittel 6 vil gi svar på studiens problemstilling og her vil det også være en avsluttende kommentar til studien, der merknader og forklaringer til studien blir presentert.

2.1 Innledning

Det finnes to typer idealer for representasjon; Sektoriell og territoriell. I denne delen av studien vil hypotesene bli fremlagt, etterfulgt av en presentasjon av teorien hypotesene bygger på. Før dette vil jeg klargjøre hva det menes med begrepet region. Begrepet har flere betydninger i samfunnsvitenskapen, men det er en enighet om at regionbegrepet er knyttet til et avgrenset territorielt område. Geografisk sett kan forøvrig området ha en stor variasjon. Med regioner mener jeg i denne oppgaven et territorielt avgrenset område som integreres av et politisk institusjonelt regime, av sosiokulturell samhandling, økonomisk samarbeid, infrastrukturell integrasjon eller av opplevd felles identitet. En region kan i tillegg også ha både en politisk-administrativ og en funksjonell avgrensning (Melin og Størksen 2003: 7-8).

2.2. Idealtyper

Som allerede nevnt finnes det to typer idealtyper for representasjon av regioner inn mot EU-institusjonene. I studien er det to perspektiver som skal utledes i henhold til den avhengige variabelen; det sektorielle og det territorielle. Med det sektorielle perspektivet ser jeg på hvorvidt kontoret representerer enkeltsektorer inn mot EU-institusjonene. Dette gjennom hvilke sektorinteresser de fremmer i form av prosjekt og partnerskap mot andre europeiske aktører. Ved å ha en sektoriell representasjon vil bare noen aktører i regionen dra nytte av kompetansen som ligger hos kontoret. Sørlandets Europakontor har hovedsakelig tre sektorer de ønsker å jobbe for; offentlig sektor, næring og det akademiske miljøet i Agder. Hver av disse sektorene har internasjonale interesser, men hvordan potensialet blir utnyttet vil komme frem i denne studien.

Det territorielle perspektivet bygger på ressursbruk hos kontoret som har som formål å gagne hele regionen Agder: en tverrsektoriell synergi. Her er det maritime posisjonsnotatet et klart eksempel på en territoriell representasjon, da hele regionen har fattet en politisk avgjørelse på feltet. Det territorielle perspektivet bygger også på en ekstern suverenitet fra det tradisjonelle forvaltningsnivået. Denne typen representasjon gjør at regionen tar over nasjonalstatens opprinnelige rolle som gatekeeper, da regionene selv utformer og arbeider med sin egen

politiske agenda i Brussel. Mer om regionenes rolle som gatekeeper kan leses senere i kapitlet.

2.3 Hypoteser

Hypotesene skal i størst mulig grad gi svar på problemstillingen samtidig som de skal forankres i teori. De teoretiske perspektivene som er presentert i dette kapitlet er de jeg mener samsvarer best med hypotesene i studien. Hypotesene er grunngitte antagelser om den faktiske funksjonen til kontoret.

Følgende hypoteser for studien utledes for å forklare sektoriell eller territoriell representasjon av regionen i Brussel:

H1. Kommunene forventer i større grad sektoriell representasjon enn fylkeskommunene.

H2. Forsknings- og utdanningsinstitusjonene i Agder forventer sektoriell representasjon.

H3. Fylkeskommunene benytter seg i større grad av kontorets enn kommunene.

H4. Større kommuner benytter seg i større grad av SEK mer enn mindre kommuner.

H5. Sterkt faglig kompetente ansatte ved kontoret jobber mer med sektorer de har nettverk med enn å representere hele regionen.

H6. Brusselkontor som har stor administrative kapasitet antas å fremme territoriell representasjon i større grad enn Brusselkontorer som har små administrative ressurser.

H7: Kontoret representerer i større grad sektorer som har de beste forutsetninger for deltagelse i EU-programmer.

2.3.1 Forventninger

Forventninger til hypotesene vil bli utledet i dette underkapitlet, der teorien vil bli forankret i hypotesene.

H1: jeg mener at man kan forvente variasjon av kontorets representasjon fra kommunalt til fylkeskommunalt nivå. Først og fremst fordi forvaltningsnivåene har ulike perspektiver og arbeidsområder. Mens fylkeskommunene jobber for en regional utvikling for fylket, jobber kommunene for å øke og bedre kompetansen innenfor sine lokale sektorer. Kommuners arbeidsoppgaver er sektorielt fokusert i større grad enn det territorielle, da kommunene skal utvikle "best practice" for hver sektor. Fylkeskommunene på sin side har mer territorielt fokus da fylkene har det overordnede ansvaret for hele regionen og de underliggende kommunene som ligger innenfor territoriet.

Trondal argumenterer for at med en stadig mer spesialisert kommune - og fylkeskommuneadministrasjon og en profesjonalisert politikerrolle er det forventninger om hierarkisk styrte europeiseringsprosesser. Ved å ha et horisontalt samarbeids- og konsensusfokus i arbeidet, resulterer dette i horisontal etatsautonomi (Trondal 2007: 77). Dette er med på å underbygge kommunenes sektorfokus da ansvaret blir sendt ned til etatene og det blir opp til tjenestemennene å avgjøre beslutningene. "Tjenestemennene har formaliserte sektorspesialiserte porteføljer, hvor skriftlighet og formaliserte arbeidsmåter er sentrale og de har typiske livslange etatskarriere" (Weber 1964 sitert i Grindheim og Trondal 2007: 78). Med dette utgangspunktet blir H1 forankret til antagelsen om territoriell representasjon på fylkesnivå og sektoriell representasjon på kommunalt nivå. Kontoret har som fokus å representere regionens interesser inn mot EU-institusjonene, grunnet nasjonal heterogenitet som også gjenspeiles i agendaene til de ulike regionskontorene og de nasjonale politikkområdene.

H2: videre så mener jeg at man kan forvente at det akademiske miljøet i regionen ønsker et sektorielt fokus. Da arbeidsområdene hos forsknings- og utdanningsinstitusjonene i stor grad baserer seg på sektorbasert forskning og innovasjon. Ifølge Egeberg (2003, 2005: 6) kan man forvente at universiteter er sektororienterte fordi en spesialisering innen bestemte porteføljer, bidrar til en sektororientering. Denne type virksomhet, som finnes i forsknings- og utdanningsinstitusjoner, tenderer mot å fokusere på sektorinteresser (Egeberg 2003: 117).

H3: hypotesen om at fylkeskommunene i større grad benytter seg av kontoret mer enn kommunene bygger på antagelsen om at fylkene gjennom eierskapet legger inn mer økonomiske ressurser enn kommunene. Gjennom å bidra med mer finansiell støtte er det også en forventning om å få mer tilbake for det arbeidet som blir gjort ved europakontoret. Måtte

det være i form hyppigere bruk av kontoret og deres nettverk gjennom studiebesøk eller som representant for det territorielle aspektet. Okstad (2002: 25) viser at norske fylkeskommuner i langt større grad deltar i internasjonale organisasjoner og nettverk enn norske kommuner. Selv om EØS-avtalen åpner for kommunal deltagelse i EUs strukturprogrammer, er det først og fremst fylkeskommunene som deltar. Kommunene har ofte ikke tilstrekkelig administrative og personalmessige ressurser til slik deltagelse uten støtte fra de respektive fylkeskommunene. Fylkeskommunen har også i større grad ansvar for regional utvikling enn kommunene. Derfor er vil fylkeskommunene i større grad bruke kontoret for å skape regionale utviklingsprosjekter enn kommunene.

H4: forventningen om at større kommuner i større grad benytter seg av SEK enn mindre kommuner, bygger på antagelsen om at større kommuner har bedre administrativ kapasitet og flere ansatte til å delta i ulike EU-prosjekter. Deltagelse i prosjekter er en lang og tidkrevende prosess. Derfor er det nødvendig å ha ansatte som kan jobbe og følge opp arbeidet på prosjektområdene kontinuerlig. Små kommuner har færre ansatte og har flere arbeidsoppgaver som gjør at kommunene i mindre grad kan få spesialiserte tjenestemenn på hvert fagfelt. Studier viser at store kommuner med tett bebyggelse og servicepreget økonomi har en større administrativ beredskap for EU/EØS-arbeid enn små og fattige kommuner med spredt bebyggelse og rural økonomi (Holm-Hansen 2000: 86; Ståhlberg 2001: 153).

March og Olsen (1989) argumenterer for at organisasjoner særlig innen offentlig sektor er domintert av kontekstuell rasjonalitet. Mindre kommuner har det March og Olsen kaller ”bounded rationality”. De organisatoriske ressursene hos små kommuner er begrenset og kan derfor ikke benytte Europakontoret i like stor grad som store kommuner. Derfor blir kommunene bundet av den kontekstuelle forholdene de er i.

Det er grunn til å forvente sterkere grad av europeisering innenfor forvaltningens lederskap enn blant forvaltningens bakkebyråkrater. Administrativt ”ledelse... vil være den part i organisasjonen som vil være mest i kontakt med omverdenen, og som vil ha størst mulighet til å skaffe seg kunnskap om hvordan usikkerheten skal takles” (Trondal sitert i Strand 2001: 240). Det er grunn til å anta at en større kommune med større administrasjon med mer kompetanse på ledernivå. Slik sett kan man forvente at større kommuner har større kapasitet til å benytte seg av kontoret og hvordan de kan utnytte de ressursene som ligger der.

H5: sterkt faglig kompetente ansatte ved kontoret jobber mer med sektorer de har nettverk i enn å representere hele regionen. Denne hypotesen bygger på antagelsen om at man ansetter mennesker etter portefølje, tidligere arbeidserfaring og nettverk. Ansatte som har lang erfaring innen et departement eller fagseksjon innen for eksempel utdanning og kultur kan forventes jobbe mer med disse politikkområdene, da man kjenner til politikken og utviklingen innen fagområdet. Derfor kan det territorielle representasjonen bli nedprioritert siden man er blitt institusjonalisert inn i en sektoriell måte å arbeide på. Dette er i tråd med det March (1994) argumenterer for "the logic of recency" vil påvirke aktøres atferd og rolle i forhold til de institusjonene de engasjerer seg i.

H6: Brusselkontor som har stor administrative kapasitet antas å fremme territoriell representasjon i større grad enn Brusselkontorer som har små administrative ressurser. Antagelsen bak denne hypotesen bygger på at jo mer ressurser et europakontor har, jo mer sannsynlig er det at kontoret har tid og ressurser til å representere hele regionen. Ved å ha flere ansatte til å representerer regionen, er det større sannsynlighet at man har en territoriell representasjon. Hypotesen er forankret i teorien om at administrativ kapasitet påvirker hva slags type representasjon de har i Brussel. Dahl og Tufte (1973) har i deres bok "Size and Democracy" påpeker hvorvidt omfanget av organisasjonsressurser vil være avgjørende i hvilken grad en organisasjon klarer å handle selvstendig. March og Olsen (1989) som drøftet i H4 om kontekstuell rasjonalitet, er også gjeldene for H6. Små Europakontorer er på lik linje med små kommuner bundet til den konteksten de er i. Ressurser er avgjørende for hvor mye en organisasjon kan utrette for regionen de representerer.

H7: Kontoret representerer i større grad sektorer som har de beste forutsetninger for deltagelse i EU-programmer. Denne antagelsen bygger på tanken om at det er enklere å bistå med prosjektsøknadene til de sektorene som har utviklingsmuligheter i tråd med EUs programplanene.

Med endringsprosesser i forvaltningsnivået kan man se at gjennom desentraliseringen av makten og økende myndighetsgjøring av tjenestemenn på regionalt nivå, se en tendens av en økende grad av sektorinteresser blir vektlagt (Grindheim og Trondal 2007). Forvaltnings-europeisering kjennetegnes som flyktige og oppdelte prosesser dominert av selvstendige sektoreksperter hvor kunnskap oppdages, utvikles, fortolkes og spres (Trondal 2007: 79).

Ser man på Europakommisjonens programplaner, jobber kontoret tett opp til denne måten å utvikle politikk og regional utvikling. Europakommisjonen setter dagsorden for hvilke sektorer som skal gjennomgå reformer og utvikling. Medlemsstatene og regionene kan derfor kun forholde seg til de sektorielle programmene for å øke regional innovasjon.

Rasjonell aktørteori er også sentral for å underbygge H7. Weber ser på rasjonelle aktørers væremåte i forhold til situasjonen de er i, og informasjonen de har. Weber påpeker en formålsrasjonell handlingstype som er avgjørende for hvordan aktører vurderer sine beslutninger i den situasjonen de er i og hvilke ressurser de har til rådighet (Weber 1978). Kontoret må handle formålsrasjonell i sin representasjon i Brussel. Ved å fokusere på sektorer som har bedre forutsetning for deltagelse i EU-prosjekter, vil dette bidra til å vise eiere og brukere av kontoret at deres arbeid bidrar til utvikling.

Ved hjelp av disse hypotesene skal jeg i analysekapittelet finne svar på hva som kan forklare variasjon av representasjon hos SEK. Dette gjøres ved å analysere hvert dybdeintervju med aktørene som er brukere og eiere av kontoret, analysere strategidokumentene og observasjonen som er foretatt av kontoret. Deretter skal jeg til slutt foreta triangulering av de resultatene som kommer fra av analysene som blir presentert i konklusjonen.

2.4 Regionskontorenes betydning

Opprettelsen av disse ”ekspertisekontor” gir en bedre innsikt og forståelse av EUs politikktutforming for regionene, samtidig kan kontorene fremheve regionens særegenhet og potensial, gjennom nettverksbygging og representasjon av regionen. Man kan kalle det en *regional mobilisering*. De politiske beslutningene som blir vedtatt i Brussel blir direkte sendt ned til lokalforvaltningen for iverksetting (NOU 2012:2: 148-49). Avstanden mellom beslutningstagerne og de som faktisk må iverksette disse tiltakene kan oppfattes som stor. Å ha et regionalt utekontor der politikktutforming finner sted, kan være en brobygger mellom regionene og EU. Regionskontorene blir et virkemiddel for økt nærhet til, og innflytelse på, EUs beslutningsprosess.

Et annet moment man også må trekke inn, er de ulike interessene som ligger til grunn mellom disse to forvaltningsnivåene. Mens staten jobber på vegne av hele Norge, vil regionene jobbe på vegne av sine territorielle interesser (ibid.). Som drøftet tidligere i dette kapittelet ser

Trondal på spesialiseringen av administrative og politiske nivået som en pådriver til horisontal etatsautonomi (Trondal 2007:77).

Keating og Hooghe (2006: 278) ser på opprettelsen av regionskontorer og deres agenda i Brussel som en forlengelse av den statlige kontrollen styrket gjennom den nye politiske arenaen som har blitt etablert. At regionskontorer selv er aktører, vil gi nasjonalstaten et ekstra politisk bein å stå på, i tillegg til at det gir mer handlingsrom og tid for politisk diskusjon. Grindheim (2008) ser på opprettelsen av europakontorer eller regionale utviklingskontorer, som ekstrastatlige endringer, som en forlengelse av regionalismen.

Gjennom europeiseringen av det regionale forvaltningsnivået kan man se eksempler på etablering av nye regionale forvaltningsstrukturer, som Agderrådets rolle i forhold til Aust- og Vest-Agder fylkeskommuner (Trondal 2005). Denne formen for organisering på tvers av etablerte territorielle grenser erstatter ikke nødvendigvis den territorielle organiseringen av regionalforvaltningen, men supplerer den med nye institusjoner og prosesser (Grindheim og Trondal 2007: 14). Dette er med på å skape det Grindheim og Trondal definerer som deterritorialisering. Begrepet innebærer at et gitt territorium i begrenset og synkende utstrekning kanaliserer beslutningstakernes oppmerksomhet, former identiteter og styrer beslutningsadferd.

Tidligere empiriske studier tyder på at europakontorer ikke oppfører seg som en politisk aktør verken i Brussel eller for regionen hjemme. En politisk aktør er en organisasjon, gruppe med mennesker eller individer som har en politisk interesse. De jobber for å få frem et politisk vedtak for at deres interesser skal bli sikret. Arthur Benz (1998) fant i sine studier at regionskontorer legger vekt på nettverksbygging og informasjonsformidling fremfor å drive politisk agenda. Man kan diskutere hvorvidt det å drive med politisk arbeid og informasjonsformidling kan være to sider av samme sak. Slik som Europakontorene jobber, kan man se at nasjonalstatens rolle som gatekeeper er svekket. En sterk regional tilstedeværelse i Brussel er et tegn på at statens rolle som gatekeeper begynner å forvitne (Blatter et. al 2010: 438).

Man kan også se på regionskontorer som regionenes gatekeeper. Kontorene velger selektivt ut hvilken informasjon som skal komme tilbake til regionen. Kontorene fungerer som en type regional linse, som innhenter informasjon som er til fordel for regionen, men også for seg

selv. Ved taktisk innhenting av informasjon vil det gi positivt utslag på det kontoret blir målt på, og nedprioritere annen informasjon som også kan være av relevans for regionen. Kontoret vil da fremstå bedre enn det som det faktisk er. Kontoret oppfører seg i stor grad som en rasjonell aktør. Ved å jobbe opp mot de indikatorene som er satt av styret og eierne, så vil dette gi positive resultater mot det de blir målt opp mot.

Einar Stokka (2008) har i sin studie om europeisering av fylkeskommuner påpekt at vestvendte fylker med næringsvirksomhet som i stor grad bygger på eksport til Europa i større grad er mer aktive i prosjektdeltagelse med europeiske aktører, enn andre fylker som ikke har denne type næring i regionen. Agderregionen er den største regionen etter Stavanger-regionen når det kommer til eksportvirksomhet til Europa.

Michaël Tatham (2010) har i sin studie sett på regioners egenhet og sett på hvilke faktorer som gjør at enkelte regioner går direkte til EU-byråkratiet istedenfor å gå via nasjonalstaten. Gjennom en sterk regional utvikling av næring og sektorer, oppfører regioner seg mer autonome i forhold til nasjonalstaten.

2.5 Teoretiske perspektiver

Fordi det regionale forvaltningsnivået ikke har en like sterk institusjonell tilknytning til EU-systemet som nasjonale myndigheter har gjennom EØS-avtalen, er det grunn til å anta at det ikke forekommer like mye europeisk tilpasning på regionalt nivå som på nasjonalt nivå (Grindheim og Trondal 2007: 12). Ved å ta utgangspunkt i europakontoret til Agder kan man se hvor mye institusjonelt press regionen står overfor. Nedenfor vil de to idealtypene bli presentert. Strukturen til studien bygger på Grindheim og Trondals (2007) deterritorialisering og europeisering som transformasjon for å skille mellom de sektorielle- og de territorielle nyansene ved representasjon av Agder inn mot EU-systemet.

2.5.1 Sektoriell representasjon

Grindheim og Trondal (2007) påpeker at nedenfra-og-opp- og ovenfra-og-ned-prosessen er to parallelle europeiseringsprosesser som komplimenterer hverandre. Dette fører til en deterritorialisering av det regionale forvaltningsnivået i Europa, noe som gir seg utslag i regional omorganisering, fragmentering og reorientering fra et nasjonalstatlig nivå til en overstatlig kontekst gjennom økt regional deltagelse i EU-initierte policyprogrammer,

styringsstrukturer og beslutningsprosesser. For norske fylker og mulige fremtidige regioner er disse utfordringene større enn ellers, siden EØS-avtalen ikke omfatter politisk deltagelse fra de ulike myndighetsnivåene i Norge inn mot EUs beslutningsstrukturer og prosesser (Grindheim og Trondal 2007: 19). Som forklart i forrige kapittel 1.1 ser Grindheim og Trondal (2007: 15-16) en forvaltningsendring gjennom europeiseringen av det regionale nivået. Regionenes formelle og uformelle normative strukturer og beslutningsprosesser gjennomgår endringer som et resultat av europeisk press.

Trondal (2007: 85-90) ser på kommunestørrelse og makt og hvilken sammenheng det gir til de tjenestemennene som jobber med utviklingsprosjekter i kommunen og fylkeskommunen. Små kommuner har liten organisatorisk kapasitet og tjenestemenn, eller "ildsjeler" som Trondal kaller de, kan i stor grad påvirke hva slags politikk som skal utvikles i kommunen. Mye av utformingen og arbeidet av europeisk deltagelse ligger hos tjenestemenn i forvaltningen og arbeidet blir i større grad personavhengig med et uklart mandat fra den politiske og administrative ledelsen. Ved å legge ansvaret på enkeltpersoner, så bidrar dette til å ha en sektorielt fokus, da ildsjelene ikke kan arbeide med alle politikkområdene like grundig. Ildsjelene blir drevet av sin egen interesse for hva slags politikkområde som ønskes å utvikles. De oppfordres til å opptre som rasjonelle aktører, men gjennom aktørenes rasjonelle begrensninger og kognitive kapasitet, jobber de etter sine egeninteresse og drivkraft. (March og Olsen 1989; Keyes 2002).

Jörgen Gren (2002: 37) påpeker i sin studie av regionskontorer at situasjonen kontorene jobber i, er konkurranseutsatt fordi regionene konkurrerer om de samme investeringene i EU-prosjekter, turister og konferanser (Fölster 2001). Boisot (1990) forklarer denne situasjonen som et spill mot motstandere ("game against adversaries). Gren (2002) utdyper videre at dette er en indirekte konkurranse mellom regioner, en vinn-tap situasjon for de ulike regionskontorene. Med relative homogene regioner, vil disse være naturlig samarbeidspartnere, men også deres største konkurrenter. Gren (1993) kaller dette fenomenet "competitor-friend syndrome".

2.5.2 Territoriell representasjon

Forholdet mellom Norge og EU er basert på tanken om nasjonal suverenitet.

Intergovernmentalisme, eller mellomstatlighet, bygger på tanken om at eksterne aktører ikke

skal ta avgjørelser som påvirker nasjonale politikkområder (Nugent 1999: 502). I dagens situasjon ønsker Norge å ha muligheten til å kreve sin suverenitet gjennom selv å avgjøre hvorvidt de ønsker å vedta EU-lovgivning og EU-deltagelse. Følelsen av uavhengighet er noe som ligger langt inn i den norske ryggmargen. Etter flere århundrer i union med Sverige og Danmark, er selvråderetten og de territorielle grensene er viktig å opprettholde.

Intergovernmentalisme bygger på Hoffmanns teori om "state-centrism" der ideen baseres på tanken om nasjonalstater er rasjonelle aktører og forholder seg til det internasjonale samfunnet med mål om å sikre sine egne interesser (Cini 2007: 100). Ser man på staten og de underliggende forvaltningsnivåene som rasjonelle aktører, kan denne teorien være med på å forklare hvorfor regioner ønsket å opprette Europakontorer. Med press fra overnasjonalt nivå om europeisk integrasjon av forvaltningen gjennom blant annet EØS-avtalen, er det viktig for regionene å ha en utestasjon som representerer regionens egne territorielle interesser. Politisk og administrativ ledelse i det subnasjonale forvaltningsnivået, er de som kjenner regionen og kan i mange tilfeller være best egnet til å representere territorielle interesser og fremme regional mobilisering inn mot EU-systemet (Rosamond 2000: 131).

Som Trondal et al. (2010) argumenterer for, bygger denne intergovernmentalismen på selve grunntanken om territoriell representasjon for europakontor. Forfatterne understreker viktigheten med å ha klare målsetninger for at europakontorene kan fremme de territorielle interessene i Brussel. Uten en klar målsetting og retning fra det politiske og administrative ledelsen, vil ansatte ved kontoret oppføre og endre seg til de forventninger og sosiale normer som eksisterer i Brussel. Derfor er det viktig med klare retningslinjer slik at ansatte ikke blir avsosialisert fra regionens opprinnelige forventninger.

I lys av Norges forhold til EU, er det intergovernmentalistiske perspektivet særlig aktuelt. Fordi Norge ikke er et fullverdig medlem av EU, bygger norsk deltagelse i EU-samarbeid på samhandling istedenfor fullstendig integrasjon med unionen (Cini 2007: 101). Gjennom å ha muligheten til å avveie hvorvidt norske aktører skal ta del i programmer eller ikke, kan man se at det territorielle egeninteressene blir opprettholdt. Politisk og administrativ ledelse i Agder kan gi signaler til Europakontoret om hvorvidt de ønsker deltagelse i EU-prosjekter, hvis det gir noe tilbake til regionen. Intergovernmentalisme er med på å underbygge europakontorers eksistens og disse regionale ambassadene kan sees på som en territoriell grensesetting fra øverste regionale ledelse.

Paradiplomati er noe som har god grobunn hos føderale nasjoner. Gjennom å delegerer myndighet til regionene fra nasjonalt nivå, gir regioner mulighet til å representere sine interesser ut til det internasjonale samfunnet. Dette kommer særlig frem i land som blant annet Canada (regionen Québec) og Belgia (regionen Wallonia) som har en sterk regional selvråderett (Lecours 2002: 102). Gjennom å gi regioner myndighet til å handle på vegne av seg selv, kan regioner bidra til å utvikle bedre sektorpolitikk innenfor de ulike felt som igjen kan skape bedre politikk på nasjonalt nivå. Agderregionen bidrar til utvikling av e-helse gjennom opprettelsen av e-helse laboratorium i regionen, og søker partnerskap med europeiske aktører. E-helse satsningen er noe norske myndigheter også har satt på dagsorden, og gjennom regionale prosjekter som dette kan dette bidra til nasjonal politikktutvikling.

Forskere innenfor komparativ politikk og internasjonale relasjoner har vært særlig interessert i regional paradiplomati og den regionale utenrikspolitiske utviklingen av regionalt nivå (Philippart og Van Cutsem 1999: 789-808). Forskere innen komparativ politikk ser på den regionale internasjonaliseringen som er territoriell deling av makt mellom nasjonalt nivå og subregionalt nivå. Forskere innen internasjonale relasjoner ser på hva den regionale utenrikspolitikken kan bidra til den gjeldende nasjonal utenrikspolitikken. Forskerne innenfor disse feltene ser på den regionale internasjonaliseringen som en autonom handling, men allikevel sekundær i forhold til nasjonal utenrikspolitikk (Lecours 2002: 93). Nagelschmidt (1999: 679-699) trekker her frem de tyske regionene som en viktig regional aktør for å forme forholdet mellom Tyskland, EU og EUs regioner. Paradiplomati er med på å skape nye muligheter for stater. Ved å ha to forvaltningsnivåer som representerer staten kan dette bidra til mer synlighet ikke bare inn mot Europa med mot resten av det internasjonale samfunnet.

I studier der paradiplomati står sentralt er det viktig å se på forvaltningsstrukturen av tre årsaker (Lecours 2002: 96-97).

- For det første er *maktfordelingen* mellom det nasjonale og subnasjonale nivået viktig for å forstå hvordan forvaltningen representerer interessene utad.
- For det andre baserer regional representasjon ikke på et ønske om å demonstrere ovenfor nasjonale myndigheter hvor mye makt og innflytelse som ligger hos i det politiske regionale nivå. Paradiplomati er mer en *tydeliggjøring* av det allerede eksisterende institusjonelle normer og avtaler. Gjennom å ha et forankret rammeverk

og rolleforståelse mellom disse forvaltningsnivåene gir dette mulighet til å skape utvikling på tvers av forvaltningsnivåene, samtidig unngå dobbelt arbeid som kan forekomme ved å ha en parallell representasjon.

- For det tredje er forvaltningsstrukturen med på å bygge opp en *samhandling* mellom nasjonalt- og regionalt nivå. Ved å ha en parallell representasjon kan dette bidra til bedre resultater av det internasjonale arbeidet for staten. Gjennom dialog mellom forvaltningsnivåene er dette med på å skape bedre politikk, økonomisk utvikling innenriks.

Regionene som representerer sine egne interesser blir en slag hybrid aktør (Hocking 1993), som må balansere forholdet mellom det regionale og nasjonale nivået. Regionene har sin agenda og portefølje i sekken fra sitt øverste regionale forvaltningsnivå. Samtidig representerer regionene også den nasjonale politikken som er satt av staten. Regionene er pålagt å følge de nasjonale politiske retningslinjene samtidig som de skal representere de regionale interessene.

Konføderalisme er en annen modell for europeisk integrasjon, som ligger nær ideen om intergovernmentalisme. En konføderasjon er sammenslutninger av nasjonalstater der statene har etablert felles beslutnings- eller rådgivningsorganer, men der normalt ingen beslutninger blir fattet uten at alle, eller et større flertall, har oppnådd enighet. De som sitter i de aktuelle konføderale organene sitter der mer som representanter for eller utsendinger for beslutningstagerne hjemme. Slik som Sørlandets Europakontor arbeider kan man se likhetstrekk ved konføderasjonstanken. Ansatte ved utestasjonen som kan sees på som representanter utsendt fra regionen, og har ingen formell beslutningsmyndighet. De er rapportører og informasjonsformidlere for eiere og politiske og administrative ledelsen hjemme i regionen.

Konføderalisme bygger på Hoffmanns ”state-centric” om stater og regioner som rasjonelle aktører. State-centric er med på å forstå hvordan europeisk integrasjon innvirker på aktørene i det internasjonale samfunnet (Cini 2007: 106). Gjennom regionaliseringen av EU, søker regionale myndigheter en mer internasjonal tilstedeværelse. Ved å benytte nasjonalstatens nettverk, kan regionene gjennom nettverk bli overnasjonalt eksponert. De store økonomiske skiftningene i verden har bidratt til å forsterke rollen til regionene (Lecours 2002: 99).

Innovasjon og utvikling bidrar regioner til den økonomiske utviklingen ikke bare for sin egen stat, men også for det indre markedet i Europa. Rollen som en markedsutvikler er med på å fremme de territorielle særegenhetene som ligger i distriktene.

Grindheim og Trondal diskuterer tre ulike typer av hvordan det regionale forvaltningsstrukturen blir europeisert. Reorganisering, fragmentering og europeisering av en konstruktivistisk komponent (Grindheim og Trondal 2007:14). Gjennom et europeisk integrasjonspress blir makten desentralisert fra nasjonalt nivå til regionalt nivå. Det subnasjonale nivået må i større grad enn før være en selvstendig aktør i utformingen av regional politikk. Dette legger mer makt og press på beslutningstagerne og tjenestemennene på det regionale nivået. Dette er med på å skape sterkere territorielle linjer mellom de ulike regionene. Regionene må i større grad enn før stå for sine territorielle grenser og interesser som et resultat av nasjonalstatens deterritorialisering.

I følge Rowe (2011: 9) har ikke desentraliseringen av medlemslandene gitt et tredje forvaltningsnivå gjennom opprettelsen av regionskontorer. Det man kan se er signifikante variasjoner mellom undernasjonale aktører med tanke på påvirkningskraft når politikk skal utformes i EU. Dette vil i stor grad samstemme med regionskontorene for Norge. Ulike grad av påvirkningskraft varierer fra region til region.

Det er tre ulike typer av regional representasjon i følge Rowe (2011: 9):

1. Konstitusjonelle regioner er politiske valgte forvaltningsnivåer mellom nasjonalt- og kommunalt nivå. Regionene har lovgivende makt på flere politikkområder som påvirker regionen. Land som har denne typen representasjon i Brussel, er de eldre medlemslandene som Tyskland, Østerriket, Storbritannia, Belgia, Spania og Italia.
2. *Ikke-konstitusjonelle- eller administrative regioner* er representasjoner som ligger mellom statlig- og lokalt forvaltningsnivå, og som ikke har noen formell utøvende makt for regionen de representerer. Kontorene tjener sin region gjennom å representere territoriale interesser og påvirke økonomisk regional utvikling. Land som har denne type kontorer er Frankrike, Finland, Nederland, Portugal, Irland, Sverige og Danmark.

3. Regionskontorer fra de nye medlemslandene, hovedsakelig fra sentral- og Øst-Europa, har ikke samme tyngde som de regionene som har vært i EU over lengre tid. Kontorene er mindre og har svakere påvirkningskraft, grunnet lite erfaring om hvordan man skal jobbe opp mot EU. Land som har denne type kontorer er Polen, Latvia, Litauen og Slovakia.

Rowes tre typer av regional representasjon styrker antagelsene om territoriell representasjon. SEK går under den andre typen regional representasjon. Europakontoret har ingen formell myndighet fra regionen hjemme, men har som hovedoppgave å snakke regionens interesser inn mot aktører i EU. Eksistensgrunnlaget for europakontoret er for at kontoret skal representere hele territoriet og bidra til å skape økonomisk regional utvikling for hele regionen.

Blatter et al. (2010) har sett på regionskontorer som en "uformell ambassadefunksjon", der kontorene fremmer regional diplomati og jobber som lobbykontorer. Kontorene som Blatter et al. beskriver, tilfører kontorene informasjon til Europakommisjonen og Europaparlamentet med et regionalt fokus som angår regionen de representerer. Denne måten å jobbe på vil selvsagt variere i hvilken grad regionskontorene har av økonomiske ressurser og hvor sterk region de representer er. Dette er også i tråd med Vestlandsforskningsrapport (2007: 52) om hvordan europakontorer jobber nedenfra-opp- og ovenfra-ned.

Antagelsene om kontorets tilnærming til EU-institusjonene og kompetansen hos ansatte antyder en sektoriell representasjon, dette blir bekreftet av ovenfra-og-ned/nedenfra-og-opp teorien. Denne formen for lobbying, er noe som konkret underbygger regionskontorenes eksistensgrunnlag i Brussel. Den europeiske integrasjonen som har funnet sted de siste 20 årene kan gjenspeiles i ovenfra-og-ned/nedenfra-og-opp -teorien.

"...domestic polities, politics and public policies are shaped by European integration, and (...) domestic actors use European integration to shape the domestic area"

(Lenschow 2006: 58)

Gjennom integrasjonen har det vokst frem et behov for å samhandle og utveksle erfaringer mellom land. EUs programmer legger opp til at regioner skal ta initiativ til å samhandle med

hverandre for å skape en regional vekst på tvers av landegrensene. Teorien gir regionskontorer to utgangspunkt til å samhandle med EU-institusjonene. Begge arbeidsmåter er representert i Brussel, men det legges begrensninger på hvorvidt regionene kan jobbe oppstrøms eller nedstrøms. Regionens størrelse og innbyggertall, samt økonomiske ressurser, er avgjørende faktorer på hvorvidt et regionskontor kan jobbe oppstrøms.

Oppstrøm
(lobbyisme)

Nedstrøm
(prosjektformidlende/
Iverksetting og praktisering av EU-vedtak)

Figur 2.1: Oppstrøms/nedstrøms-teorien

Innen det territorielle perspektivet med ovenfra-og-ned/nedenfra-og-opp teorien er det viktig å skille mellom bruk av termene regionalisering og regionalisme. Regionalisering bygger på hvordan EU og nasjonalstater påvirker regionene (ovenfra-og-ned), mens regionalisme bygger på regioners fremvekst som eget autonom initiativtaker (nedenfra-og-opp). Regionkomiteen er en institusjon som underbygger regionaliseringsaspektet innad i EU.

”We vote on political recommendations for European strategies and participate in the preparation of Community legislation. Upstream, at the earliest stages, we propose political lines of approach and action drawn from the experience and expertise of the regional and local authorities, who are most often responsible for implementing legislation”

(Committee of the Regions 2009: 1)

Mazey og Mitchell (1993) var blant de første som foretok en analyse av regional lobbyvirksomhet i Brussel. Gjennom det de kaller oppstrøms- og nedstrøms lobbying mener de at man kan se på hvilken rolle kontorene har for regionen de representerer. I deres analyse er nedstrøms lobbying en modell som bygger på å søke etter prosjekter og prosjektmidler til regionen for å skape regionalutvikling på hjemmebane (Gren 2002). Man kan anta at kontoret bruker mye tid og ressurser på å søke prosjektsamarbeid med andre regioner, da Agderregionen er av det teorien beskriver, en region som søker etter samarbeid isteden for å være en proaktiv aktør for utvikling.

Jörgen Gren (2002: 40) trekker frem en tredje tilnærming som han kaller ”one-stop shop”. I Brussel er alle regionskontor samlet på et sted, og terskelen er derfor lav for å bygge nettverk med andre regioner. Muligheten for å samarbeide om felles utfordringer som man finner på tvers av landegrensene ligger godt til rette. Ikke bare fungerer europakontorer som et informasjonskanal. Grens (ibid.) studier viser at det å drive nettverksbygging med andre regioner blir mye enklere med en utestasjon lokalisert i Brussel. Opprettelsen av regionale europakontorer gir en symmetrisk gevinst for både EU-systemet og regionene. Regionale politiske innspill til EU gir en bedre informasjonstilgang for begge parter, som igjen kan utvikle bedre regional politikk. Å ha et europakontor som representant for regionen kan bidra til synergi og vekst for regionen.

2.6 Oppsummering

Til nå har relevant teori blitt utledet for de hypotesene som har blitt presentert i studien. Oppgaven bygger på to idealtyper: sektoriell og territoriell representasjon. Perspektivene viser hvorfor regioner velger å ha et europakontor i Brussel. I neste kapittel vil de metodiske tilnærmingene for studien bli presentert, samt datagrunnlaget for analysen.

3.1 Innledning

I dette kapittelet vil den metodiske tilnærmingen bli presentert, samt en presentasjon av det datagrunnlaget som har kommet til under intervjuer og dokumentanalysene.

I samfunnsvitenskapelige studier er ikke hermeneutikk alene tilstrekkelig grunnlag for å forklare det som studeres. Jürgen Habermas mener at hermeneutikken bare utgjør ett nivå i tolkningen av studier, og at man må supplere med kritisk teori for å få en helhetlig fortolkning. Under dialog med informanter i intervjuprosessen kan man benytte enighet som kriterium for å vurdere sannhet. Clifford Geertz og Habermas legger vekt på gode eller sanne fortolkninger er utviklet gjennom kommunikasjon med de mennesker som skal beskrives (Fangen 1997: 6-7). For å forstå kontorets måte å handle på er det viktig å se på den symbolske meningen sammen med den faktiske handlingen som finner sted. Det finnes flere nivåer å tolke det som studeres.

3.2 Triangulering

Begrepet triangulering er hentet fra landmåling; via et nettverk av triangler som blir trigonometrisk utregnet, kan man fastslå eksakt posisjon. I forskning innebærer triangulering at forskeren ikke nøyer seg med bare en enkelt fremgangsmåte, innfallsvinkel eller forståelse av det fenomenet som undersøkes (Arntzen og Tolsby 2010: 21). Hensikten med denne type metode er å få så valide resultater som mulig for det som forskes på. Dette skaper en kvalitetssikring som er nyttig når man foretar kvalitativ forskning. De data som samles inn baseres på mellommenneskelige relasjoner, og kan tolkes ulikt fra forsker til forsker. Ved å kryss-validere kildene man har samlet inn, vil de resultatene man har funnet fremstå som mer valide enn hvis man bare innhenter data fra en kilde.

Norman K. Denzins forskning (sitert i Fielding og Fielding 1986: 36) nevner fire mulige trianguleringstyper:

- *Metodetriangulering*, med enten *inter-metode* tilnærming (når forskjellige metoder anvendes overfor samme subjekt) eller *intra-metode* tilnærming (samme metode på forskjellig tidspunkt).

- *Datatriangulering*, som kan omfatte triangulering i forhold til tid (midlertidig innflytelse fra longitudinelle design), rom (i form av sammenlignende forskning) og person (på individnivå, interaksjon mellom grupper og på kollektivt nivå).
- *Teoritriangulering*, som innebærer at en situasjon vurderes ut fra konkurrerende teorier.
- *Forskertriangulering*, som omfatter at mer enn en person undersøker samme situasjon. Ved forskertriangulering, er det viktig at forskerne er forskjellige, at de gjør forskjellige observasjoner og inntar forskjellige roller i felten.

Denne studien vil basere seg på en *inter-metode* tilnærming slik som Denzin har utarbeidet i sin metodetriangulering. Dette for å få belyst problemstillingen så godt som mulig ved bruk av flere innfallsvinkler og perspektiver.

3.3 Kvalitativ metodeteknikk

Det finnes to hovedtyper for metodisk tilnærming når det kommer til datainnsamling; kvalitativ- og kvantitativ metode. Den type studie jeg foretar er den beste tilnærmingen kvalitativ metode. Fordi jeg skal se på den faktiske virkemåten til kontoret, gir kvalitativ metodetilnærming en dypere forståelse, enn det en kvantitativ metode ville gitt. I tabellen under er det skissert seks ulike undersøkelsesformer. Jeg vil benytte tre av disse datatilnærmingene som underligger den kvalitative datatypen (se uthevet tekst i tabellen).

Tabell 3.1: Ulike undersøkelsesformer

Kildetype:	Datatype:	
	Kvalitative data	Kvantitative data
Aktør	Deltagende observasjon	Strukturert observasjon
Respondent	Uformell intervjuing*	Strukturert utspørring
Dokument	Kvalitativ innholdsanalyse	Kvantitativ innholdsanalyse

*Semi-strukturert intervju med åpne spørsmål

Kilde: Grønmo 2004: 125.

Masteroppgaven bygger på deduktiv forskningsmetode. Hensikten med oppgaven er å teste min antagelse om kontorets faktiske virkemåte gjennom ulike metodiske tilnærminger. For å samle inn empiri benytter jeg metodetriangulering som tilnærminingsform. Dette er med på å få en dypere og bredere forståelse av kontorets faktiske representasjon av regionen.

Da jeg var en del av kontorets stab i tre måneder, blir deltagende observasjon en helt sentral metodeform. Å knytte kvalitativ metodeteknikk til oppgaven, gir det et dypere innblikk i kontorets virkemåte. Jeg benytter individuelle intervjuer med de som er fast ansatt ved kontoret både i Brussel og i Kristiansand, samt eiere og styret. Intervjuer med brukere og eiere gir et bedre perspektiv på hvordan kontoret operer både på hjemmebane og i Brussel. Samtidig får jeg en indikasjon på hva aktørene ønsker å få ut av kontoret og hvilken retning representasjonen går i.

En annen tilnærming vil være dokumentanalyse av de strategidokumentene og posisjonsnotatene som ligger til grunn for kontorets virke og mål. Studien er først og fremst en metodologisk singular fordykning av SEK. Fylkeskommunenes og kommunenes strategidokumenter vil også bli gjennomgått for å se hva lokal og regionalforvaltningen ønsker å få ut av europakontoret. Kombinasjonen mellom metodeteknikkene og teori bidrar til å gi en bedre kontekstuell forståelse av kontoret. De syv hypotesene som er presentert tidligere i studien skal avdekke hvorvidt europakontoret er sektoriell eller territoriell i måten kontoret jobber på. Ved å benytte flere metoder vil det gi en grundigere beskrivelse av den faktiske funksjonen.

I følge Sigmund Grønmo (2004: 120) finnes det tre hovedtyper av kilder i samfunnsvitenskapelige studier:

- Aktører
- Respondenter/informant
- Dokumenter

Aktører er personer man observerer gjennom deltagende observasjon idet de uttrykker meninger, utfører handlinger, deltar i samhandling eller er involvert i hendelser. Gjennom direkte observasjon av ulike aktører mens de er i aksjon, vil man skaffe til veie informasjon om hvordan den faktiske virkemåten er ved et kontor. Deltagende observasjon kan bygge på observasjon av enkeltpersoner eller i større grupper i lengre eller kortere tid. For å komme nærmere inn på aktørene kan man stille spørsmål som gjør at de også blir informanter til studien. Aktørene går fra å være en observasjon til å bli en informant, som er en viktig kilde innen kvalitativ metodeforskning. Svarene som kommer frem ved et intervju, vil gi et annet empirisk grunnlag for studien.

Informantene kan spørres om meninger, handlinger, status eller andre forhold som vil være av interesse for forskeren. Informantene kan gi informasjon om hva som er gjort, sagt eller skjedd ved tidligere tidspunkt, eller hva som vanligvis gjøres, sies eller skjer. Dette forutsetter imidlertid at man holder seg til de forhold som er så nære i tid og rom at informantene man intervjuer har erfaring på de områdene man ønsker å få bedre innsikt i.

Den tredje hovedtypen som Grønmo skisserer er dokumenter. Det finnes ulike typer av dokumentmateriale som kan benyttes i en slik analyse for å finne relevant informasjon for det som studeres. Dokumenter, som rapporter, strategidokumenter, transkribert lydopptak og dokumenter i form av presentasjoner er relevante kilder. Når man benytter seg av dokumenter som i stor grad inneholder personlige meninger og standpunkt er det viktig å ha en kritisk syn på materialet når man analyserer denne type kilder. Dokumentene kan ha høy verdi for analysen av dybdestudien, da kildene gir perspektiver på utviklingsforløpet og de endringsprosessene som har vært over en tidsperiode (Grønmo 2004: 120-121).

3.3.1 Dybdeundersøkelse - deltagende observasjon

Hensikten med deltagende observasjon er å avdekke ulike sider og arbeidsformer ved SEK. Å sitte ved kontorets utestasjon i Brussel, blir studien en åpen deltagende observasjon. Som studentpraktikant for SEK disponerte jeg halvparten av tiden til denne studien og resterende del til deltagelse i kontorets arbeid. Observasjonen strakk seg over tre måneder, fra 1. september 2011 til 30. november 2011. Observasjonen gir god innsikt i kontorets faktiske virkemåte og hvordan de samhandler med andre aktører i Brussel og Agder.

3.3.2 Dybdeintervju

For å få en forståelse av den faktiske virkemåten til kontoret er det viktig å få et innblikk i arbeidsmåten hos de ansatte. Gjennom intervjuer vil man avdekke ulike aktørers perspektiv på SEK. Det er ikke alltid slik at posisjons- og strateginotatene samstemmer med den faktiske måten kontoret arbeider på. Derfor kan intervjuer med de som fast ansatte i SEK gi svar på mine hypoteser. Jeg vil i tillegg foreta noen intervjuer med eierne av SEK og styremedlemmer som har god innsikt i kontorets funksjon.

Målet med intervjuene er å oppnå fyldig og omfattende informasjon om intervjuobjektene erfaringer og tanker rundt kontorets virkemåte. Fremgangsmåten jeg benytter er som følgende:

- Oppnå forståelse ved å oppmuntre intervjupersonen til å beskrive sin situasjon med egne begrep. Hvordan forstår de sine erfaringer og sin livssituasjon?
- Hendelser som faktisk har skjedd.

Man må resonnerer rundt hvordan man som intervjuer virker inn på informanten. Her er det tre dominerende perspektiv. *Positivistiske perspektivet* hevder at man ikke ser noen påvirkning i forholdet intervjuer/informant. *Konstruktivistiske perspektivet* vil hevde at historien skapes i relasjonen mellom intervjuer og informant. Et *mellomstandpunkt* vil være at beskrivelsen av hendelsen ikke påvirkes, men at måten historien fortelles på vil variere med relasjonen som oppstår i forholdet intervjuer/informant.

Man kan legge opp til bruk av tre ulike typer intervju (Lilledahl og Hegnes 2000):

1. I et *ustrukturert* intervju har man på forhånd gitt tema, men spørsmålene tilpasses den enkelte intervjusituasjon.
2. I et *strukturert* intervju har man i forveien fastlagt både tema og spørsmålsformuleringer.
3. Den vanligste typen intervju (ofte bare kalt kvalitativt intervju), er *halvstrukturert*. Denne typen forutsetter en intervjuguide som utgangspunkt for intervjuet, mens spørsmålsstilling, tematisering og rekkefølge kan varieres. Man pendler frem og tilbake.

Intervjuprosessen i forbindelse med denne studien, bærer preg av den halvstrukturerte intervjuformen. Gjennom dialog med intervjuobjektene vil man kunne se utviklingen av samtalen og hva intervjuobjektene sitter inne med av informasjon. Ingen hadde fullstendig informasjon om det som skal undersøkes, derfor ønsket jeg å ha en mest mulig halvstrukturert tilnærming til intervjuprosessen. Strukturen til intervjuguiden i studien vil bære preg av Rubin og Rubins ”*elv med sidestrømmer*”. Elven er hovedtema (kjent), mens sidestrømmene er deltema som man i utgangspunktet ikke kjenner. Informantenes svar bestemmer retningen på det som følges opp, og oppfølgings spørsmål spiller derfor her en helt sentral rolle.

Deltemaenes antall eller innhold kan ikke fastlegges på forhånd, men må tas opp til

fortløpende vurdering underveis (Lilledahl og Hegnes 2000).

Jeg benyttet meg i størst mulig grad av åpne spørsmål. Ved å benytte denne typen spørsmål ga dette intervjuobjektene rom til å vinkle samtalen i en retning der de har mest informasjon og innsikt i det som diskuteres.

Ved å benytte seg av en intervjuguide så står man mer fritt enn ved et spørreskjema.

Hensikten med intervju som metodeform er å finne individers forståelse av hva man skal forske på. Intervjuguiden vil gi forskeren en forståelse av hvilke forhold som er viktig å få kartlagt. Bruken av intervjuguide bidrar til en viss strukturering av samtalen mellom forsker og informant, men helst skal den bare tjene som hjelp og huskeliste for forskeren i en friere samtale. Samtidig som forskeren sikrer at alle momentene i spørreguiden blir belyst, er det viktig å være fleksibel under intervjuet. Informanten kan trekke frem opplysninger i tillegg til, eller i stedet for det forskeren har i sin intervjuguide, og da er det viktig at forskeren er i stand til å forholde seg til dette. Opplysningene som innhentes under et intervju skal være relevante i forhold til tema og problemstilling. En godt gjennomarbeidet intervjuguide gjør det enklere å sikre at man får de opplysningene man er interessert i.

3.3.3 Dokumentanalyse

Dokumentanalysen av kontorets strategi- og posisjons notater vil jeg undersøke om kontoret faktisk representerer hele regionen, samt se på eventuelle avvik fra kontorets målsetninger. Metodeformen blir en kilde til mer empirisk grunnlag, som er nødvendig når man skal se på kontoret faktiske virkemåte.

I dokumentanalyser er kilden et dokument som er forfattet med en bestemt hensikt og innenfor en gitt kontekst. Det betyr at kilden ikke bare gjenspeiler forståelsen og kunnskap som var rådende i opphavssituasjonen, men også den hensikt kilden var ment å tjene. Når man analyserer skriftlige kilder er det derfor viktig å ha klart for seg hva slags dokumenter man har med å gjøre. Strategi- og posisjonsnotatene som ligger til grunn for SEKs eksistens har høy validitet som kildegrunnlag fordi de er utformet og vedtatt av kontorets eiere og styre, og derfor kan benyttes som empirisk datagrunnlag. Strateginotatene til Arendal og Kristiansand Kommune om internasjonalisering av kommunene, samt regionplan Agder 2020 er noe jeg har trukket inn i oppgaven for å se hvorvidt deres mål samstemmer med kontorets virke. Posisjonsnotatene for kontoret er utarbeidet med den hensikt å promotere Agders posisjon i

forhold til et bestemt politisk EU-vedtak. Det siste posisjonsnotatet som har blitt utarbeidet og vedtatt er et maritimt posisjonsnotat som understreker at Agder støtter opp om EUs maritime politiske vedtak, og poengterer viktigheten i å utnytte havneanleggene i Europa for transport av varer, istedenfor transport langs veinettet.

3.4 Kvalitativ metodeavgrensning

SEK har flere faste og midlertidige ansatte og jeg foretar avgrensninger i forhold til intervjuobjektene. Hovedkontoret i Kristiansand har én daglig leder, samt to medarbeidere som er finansiert gjennom prosjektmidler. Kontoret i Brussel består én kontorleder på fast basis og én trainee som sitter ved kontoret i seks måneder. Traineen er utsendt fra et traineeprogram som SEK har inngått et samarbeid med, og det kommer ny trainee hver sjette måned. I tillegg til disse har kontoret en hospitantordning for eierne, der ansatte fra regionen får muligheten til å hospitere og samle inn egne data og erfaringer til sine arbeidsfelt. Jeg avgrensner intervjuobjektene ved å ta for meg de som er ansatt ved kontoret på fast basis, da disse har full innsikt i kontorets mål og strategier, samt faktiske virkemåte. Styret til SEK vil også trekkes inn i intervjurunden, men kun de styremedlemmene som har størst kjennskap til kontorets virke.

3.5 Metodekritikk

3.5.1 Reliabilitet

Nevnte former for datainnsamling er mye omdiskutert av forskere, særlig fordi kvalitativ metode ikke er en objektiv måte å samle inn data på. Høy grad av skjønn gjennom innsamling av empirien må påberegnes da prosessen baseres på direkte personlig deltagelse og samhandling med intervjuobjektene over tid. Ved å benytte seg av flere metoder får man et fyldigere bilde av det man studerer. Det er allikevel en antagelse om at man ved å benytte seg av flere metoder kan komme over flere metoder som har de samme svakhetene. Det bildet man prøver å skape blir ikke så klart som det kunne ha vært, siden man ikke klarer å fange opp de svakhetene de ulike metodene har. Metodene som blir brukt måler det samme istedenfor å måle ulike fenomener på det man studerer.

Kritikken til deltagende observasjon er at gjennom datainnsamling og analyse av det som er observert, vil man etter hvert få problemer med å skille mellom egne oppfatninger og situasjon. Som observatør i studien er det lett for forskeren å bli en del av arbeidsmiljøet, og

man kan få problemer med å foreta en kritisk analyse av den empirien som er samlet inn. Derfor er det en fordel å analysere egen posisjon forut for observasjon, slik at man har en analytisk distanse til dette under observasjonsperioden (Grønmo 2004). Spørsmål som er viktig å ha klarhet i før man starter intervjurundene er:

- Hva er den opprinnelige drivkraften for studien?
- Hva forventer jeg å finne?
- Vil personlige verdier/forventninger/meninger påvirke resultatene? Det er viktig å kartlegge personlige faktorer forut for forskningsprosessen.

Når det kommer til tilgjengeligheten av kilder som benyttes i studien, er det viktig å vurdere tilgjengelighet opp mot relevans til de kildene man har til disposisjon. Med de kildene man har til disposisjon, tar man utgangspunkt i de som kan bidra med den mest relevant informasjonen i forhold til problemstillingen til studien (Grønmo 2004: 122).

Som Okstad påpeker er strategi og målsettingsdokumentene vage og lite spissformulerte (Okstad sitert i Grindheim og Trondal 2007: 88). Offentlige dokumenter og strateginotater skal gjenspeile den regionale- og nasjonale politikken, samtidig som den skal skape innovasjon og utvikling for kontoret. Utformingen av slike dokumenter skal i størst mulig grad vise kontoret fra ”best side”. Derfor er det viktig å være dette bevisst under en dokumentanalyse, og variasjon mellom strategien og kontorets faktiske virkemåte vil være en sentral del av dokumentanalysen.

Ved å benytte seg av personintervjuer som metodetilnærming har man ikke muligheten til å kode datamaterialet på samme måte som i kvantitativ metode. Intervjuteknikken som er brukt i masteroppgaven er, som drøftet over, en åpen intervjumetode der det er variasjon i spørsmål fra hvert enkelt intervju. I tillegg så har ikke alle informantene svart på de samme spørsmålene, samt at spørsmålene blir formulert ulikt fra intervju til intervju. Derfor må det benyttes større grad av skjønnsmessig tilnærming ved koding av datamaterialet enn det man kan gjøre ved en kvantitativ metodetilnærming.

3.5.2 Validitet

Ved å benytte meg av flere metodiske innfallsvinkler for å belyse problemstillingen, vil dette gi høyere validitet, da datagrunnlaget som blir samlet inn er gjort gjennom flere former. I kvalitative studier skiller man mellom innholdsvaliditet, kriterievaliditet og begrepsvaliditet. Disse typene er et godt utgangspunkt for drøfting av datakvaliteten i kvalitative studier. Resonnementene om innholdsvaliditet, kriterievaliditet og begrepsvaliditet kan være nyttige når kvalitative data brukes til begrepsutvikling og avklaring av innholdet i begreper og kategorier. Distinksjonen mellom intern og ekstern validitet kan være viktig når kvalitative studier tar sikte på avklaring av årsaksforhold og utvikling av årsakshypoteser (Grønmo 2004: 234). Den viktigste fremgangsmåten for å vurdere validiteten i samfunnsvitenskapelige studier, er å foreta systematiske og kritiske drøftinger av undersøkelsesopplegget, datainnsamlingen og datamaterialet med vekt på de validitetstypene som er mest relevante for den aktuelle studien, og med referanse til de ulike aspektene ved hver av disse validitetstypene (Grønmo 2004: 237). Det kvalitative datagrunnlaget som kommer frem under intervjuprosessen må bli sett i lys av det Grønmo kaller aktørvalidering. I utvalget av intervjuobjekter benytter jeg de informanter som jobber med EU- og EØS-saker for Agder, samt aktører som er med å påvirke kontorets faktiske virkemåte.

Problemet med deltagende observasjon er at det er vanskelig å etterprøve siden dokumentasjonen til denne metoden ikke er forankret i skriftlig form. Som praktikant ved kontoret vil selvsagt informasjonsinnhenting bli noe påvirket av de aktørene jeg samhandler med i det daglige. Derfor kan det innhentede empiriske materialet bli noe farget av dette.

Ved å ta for meg bare ett regionskontor, vil jeg kunne få et dypere innblikk i hvordan kontoret faktisk fungerer istedenfor å foreta en komparativ analyse av flere regionskontorer. Dette er et bevisst valg for å få en klarer forståelse av hvorfor kontoret tar de valgene de tar. Det jeg mister er et bredere blikk på fenomenet regionskontorer, som kan gi en et større forklaringskraft på den regionale utenrikspolitikken blant regioner i Norge. Hvorvidt det hadde latt seg gjennomføre med en analyse av flere regionskontorer av denne type studie som dette, er heller vanskelig å si.

Studien har vært begrenset av tid og sted, da mesteparten av studien er skrevet mens jeg har sittet i Brussel. Jeg har derfor ikke hatt tid til å ha personintervju med like mange som jeg i utgangspunktet ønsket. Jeg mener likevel at de informantene jeg har intervjuet for denne

studien har gitt tilstrekkelig informasjon slik at jeg kan få dannet et representativt bilde av Sørlandets Europakontor og hvordan kontoret representerer Agder inn mot EU.

For å øke studiens forankring til kontorets representasjon, har jeg sendt Asplan Vivak / Eurofuture sitt spørreskjema til Brusselkontorets leder for å se utviklingen over en seksårsperiode. Dette er med på å se i hvilken retning kontoret går i form av representasjon og faktiske virkemåte over de siste årene. Spørreskjemaet, sammen med dokumentanalysene og intervjurundene som er foretatt, vil alt i alt gi en god indikasjon på kontoret funksjon og hvem de representerer i Brussel.

3.6 Presentasjon av datagrunnlaget

Før datagrunnlaget og analysene blir presentert, vil jeg klargjøre hva jeg mener med territoriell- og sektoriell representasjon. Gjennom kategoriseringen av intervjuene og dokumentanalysene ser jeg på hva slags arbeidsområde og nedslagsfelt hver enkelt aktør har. Problemet med denne typen kategorisering er at i enkelttilfeller vil det være noe overlapp i kategoriene, og man må foreta en skjønnsvurdering i forhold til hvor mye man vektlegger deres tiltak og egenvurderinger. Jeg definerer at territoriell representasjon omfatter aktører som har hele regionen Agder som fokusområde og på tvers av sektorer i området. Sektoriell representasjon defineres som aktører har et sektorielt fokusområde, der utviklingen skjer sektorvis uten å skape utvikling som bidrar til en tverrgående regional utvikling.

Data fra dybdeintervjuene bærer preg av intervjuenes kontekstuelle situasjon. Det kom frem en del frustrasjon og oppgitthet, men samtidig optimisme knyttet til regionens og kontorets utviklingspotensiale. Dette er noe som vil bli belyst i neste kapittel der funn fra intervju og dokumentanalysene blir presentert.

4.1 Innledning

I dette kapittelet vil mine hovedfunn bli presentert som et resultat av den metodiske tilnærming og datagrunnlag som ble lagt til grunn i forrige kapittel.

For å ta stilling til kontorets representasjon av regionen tok jeg utgangspunkt i kontorets posisjonsnotat som ble utarbeidet og politisk vedtatt av regionens politiske ledelse. Det maritime posisjonsnotatet er et territorielt eksempel på at regionen på tvers av sektorer er samstemt og gjør det mulig å presentere dette inn mot EU. I begynnelsen av studien jobbet Agder med et nytt posisjonsnotat om energi og klima. Men grunnet stor politisk uenighet og interessekonflikter i regionen internt valgte regionen å gå vekk fra denne formen for representasjon. Dette kunne være en forlengelse av den territorielle forankringen, men på grunn av ulike meninger og interesser ble det vanskelig å vedta dette politisk. Dette er en indikasjon på at regionen ikke har en territoriellpolitisk forankring. Derfor har jeg spurt mine informanter hvorvidt det maritime posisjonsnotatet er brukt i det daglige både i Brussel og hjemme i regionen. Hvis kontoret i stor grad benytter seg av det maritimeposisjonsnotatet, er det en indikator på territoriell representasjon i Brussel. Hovedfunn fra det maritime notatet vil komme under avsnittet om dybdeintervjuene.

4.2 Resultater av dokumentanalysen

4.2.1 Territoriell representasjon

I analysen av SEK og hvordan Agder er representert inn mot EU, er strukturen til kontoret et naturlig sted å begynne. Eierstrukturen sier noe om hvem som ønsker å bli representert, og hvem som står bak kontorets opprettelse. SEK har en blandet eierstruktur, bestående av fylkeskommunene Aust- og Vest-Agder fylkeskommune, Arendal og Kristiansand Kommune og Agderforskning. Eierne underbygger tanken om territoriell representasjon fordi disse dekker hele territoriet som arbeidsfelt, også på tvers av sektorene i territoriene. Samtidig representerer Agderforskning de akademiske interessene som er et viktig grunnlag i en slik sammensetning. Forskning er noe som skjer på tvers av sektorer som er med på å skape utvikling i hele regionen.

SEK er først og fremst et territorielt kontor, da det har klare territorielle avgrensinger i forhold til resten av fylkene i Norge. Kontoret representerer Aust- og Vest-Agder fylkeskommuner og de underliggende kommuner og offentlige etater, samt Agderforskning som er eiere av kontoret. Sånn sett er det klart at kontoret har en territoriell representasjon i Brussel.

I hvor stor grad blir sektorinteressene og aktørene innenfor de kommunale- og fylkeskommunale etatene og industrien representert av SEK? En av variablene jeg har sett på er styresammensetningen. Har det seg slik at enkelte sektorer som ikke er representert i styret også blir nedprioritert av kontoret? Det er interessant å se på hvem som sitter i SEKs styre, hvor lenge de har sittet, og hvilken sektor eller industri de representerer. Styret til SEK er per september 2011, bestående av fire styremedlemmer, som tiltrådte samme måned med unntak av et styremedlem som følger fra forrige styreperiode. SEK har valgt å skjære ned på antall styremedlemmer fra seks til fire.

Bakgrunnen for opprettelsen av SEK er å bidra til å utvikle et mer internasjonal nærings- og samfunnsklima i regionen, slik at de kan bistå næringsliv, utdanningsinstitusjoner og offentlig sektor med å nærme seg Europa. Gjennom avtalen med TraineeSør klarer kontoret å opprettholde det territoriale aspektet ved et regionskontor. Da TraineeSør har et bredt arbeidsfelt innad i regionen.

4.2.2 Sektoriell representasjon

Hvorvidt SEK representerer *hele* Agderregionen er et annet moment som bør drøftes. Kontorets ordlyd – Sørlandets Europakontor – gjør at jeg ønsker å undersøke den faktiske territorielle representasjonen nærmere. Et raskt søk på Google gir svar på mange av de antagelsene som ligger hos meg og sikkert en del andre når det kommer til hva folk forbinder med ”Sørlandet”. Her finnes det bilder av kystlivet langs Agderfylkene, og ytterst få bilder av distriktene lengre nord i Agder. Setesdalsregionen er en stor region som brer seg over begge fylkene. Navnet ”Sørlandets Europakontor” bringer assosiasjoner til kystlivet, og lite til bygd og fjell landskap som Agder også består av, bare *litt* lengre nord.

SEKs styre består av representanter fra Aust-Agder fylkeskommune ved Kirsten Borge, Vest-Agders fylkeskommune ved Elin Stavrum, ”Digin”, en IKT-klynge for Agderbedrifter, representert ved Jøran Bøch leder for Devoteam. Styreleder for SEK, Finn Aasmund Hobbesland, leder for by- og samfunnsenheten i Kristiansand Kommune.

Medlemmenes bakgrunn dekker hele det territoriet Agder gjennom representasjon av fylkeskommunene Aust- og Vest-Agder. Ser man på hvor i Agder styremedlemmene jobber, er kystlinjen langs Agder godt overrepresentert. Ingen av de nåværende styremedlemmene har en direkte geografisk kontakt med områdene som går lengre nord i Agder. Det har vært indikasjoner på at kommunene nord i Agder ikke føler seg som en del av Sørlandets Europakontor. Den geografiske representasjonen i styret kan være en forklaring på hvorfor områdene lengre opp i Agder ikke føler seg en del av europakontoret.

Studiebesøk til Brussel er en indikator på hvilke aktører i Agder som benytter og ønsker deltagelse i en europeisk sammenheng.

Tabell: 4.1 Oversikt over SEKs studiebesøk i Brussel

Studiebesøk i Brussel			
Målgrupper	2009	2010	2011
Offentlig sektor		7	11
Politisk		1	
Administrativt	2	1	6
Underliggende etater	3	5	5
Akademia			3
Næringsliv	1	1	
Totalt	6	8	14

Kilde: Sørlandets Europakontor 2011:5

I 2010 var det åtte grupper som kom til kontoret i Brussel på studiebesøk. Syv av studiebesøkene kom fra offentlig sektor og ett av besøkene var fra næringsaktører fra regionen. Kontoret har i overveiende grad en sektor som ønsker å få noe ut av kontoret. Gjennom arrangementer og studiebesøk bidrar dette til økt deltagelse i EU-programmer. Dette gjenspeiles i hvilke sektorer kontoret jobber for. Henvendelser fra aktører i regionen er en indikator på hvem som ønsker representasjon i Brussel. Dette tyder på at kontoret representerer akademia og utdanningssektoren i Brussel. Antagelsen om sektoriell representasjon blir derfor styrket.

For at et utekontor skal fungere optimalt, legges det opp til at eierne kommer med bestillinger eller forespørsler til kontoret. Hver region står overfor ulike utfordringer og derfor er

europakontorene ulikt bygd opp, og med ulikt fokus. Som det kommer frem i rapporten til Råd et al. (2006: 28), påpekes det at ved starten av en kontoretablering er det naturlig at det arbeides mye med å legge til rette for besøk fra regionen, ofte på et høyt politisk- og administrativt nivå. Etter hvert som det europeiske arbeidet modnes hos eierne og nettverkene utvikles hos medarbeiderne i Brussel er det grunn til å tro at arbeidet handler mer om konkrete faglige spørsmål og at fagfolk og saksbehandlere hos eierorganisasjonene involveres mer (Råd et al. 2006: 28). Det som blir påpekt i rapporten samsvarer i stor grad av det jeg har funnet under studien av kontoret.

Noe som er interessant å se på er hvorvidt kontoret markedsfører seg til hele regionen og hvilke sektorer de holder arrangementer for.

Tabell 4.2: Oversikt over SEKs arrangement

Arrangementer			
Målgrupper	2009	2010	2011
Offentlig sektor	9	12	15
Akademia		2	1
Næringsliv	2	3	
Totalt:	11	17	16

Kilde: Sørlandets Europakontor aktivitetsrapport 2011: 8

Hva slags type arrangementer i Agder og Brussel som blir holdt av SEK er en indikator på hvilke aktører kontoret ønsker å bistå og utvikle. I 2010 var totalt 17 arrangementer som ble holdt, der 12 av arrangementene var for offentlig sektor. Dette tyder på at kontoret har et sektorielt representasjon. I 2011 var det totalt 16 arrangementer som ble holdt av SEK. 15 av arrangementene var rettet mot offentlig sektor og ett mot akademia. Over en treårs-periode har det vært overveiende én sektor som har blitt fokusert på av kontoret. Dette er med på å underbygge den sektorielle antagelsen i studien.

Kontoret har visse grunnleggende oppgaver som gjennomføres til daglig. Samtidig tilbyr kontoret ekstraytelser i form av rådgivende ytelser til de aktører som ønsker oppfølging av prosjektsøknader inn mot EU. Se tabell 4.3.

Tabell 4.3: Oversikt over SEKs ekstraytelser

Generelle ytelser	Spesialytelser
<ul style="list-style-type: none"> • Generell informasjonsovervåkning og formidling av EU-programmer som kan påvirke regionen. • Oppfordre og oppmuntre aktører i regionen til å delta i EU-prosjekter. • Deltagelse i nettverk for regionen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Rådgivning til prosjektdeltagelse. • Prosjektgenerering til aktører i regionen.

Kilde: Deltagende observasjon

De generelle- og spesialytelsene som kontoret tilbyr, gjenspeiler det sektorielle aspektet ved denne studien. SEK er medlem av ERRIN, et forsknings og innovasjonsnettverk. Medlemskap i ERRIN-nettverket er med på å underbygge hypotesen om at SEK er et sektorielt fungerende kontor. Ved å inngå i et slikt nettverk der hovedfokuset bygger på innovasjon og forskning, gir det signaler tilbake til regionen og eierne om hvor kontoret legger sine ressurser. Denne måten å organisere seg på går mot en kollektivistisk tankegang. Ved å slå seg sammen med like regioner i Europa står man sterkere sammen mot EU-systemet, og andre regionale aktører som ønsker en del av de samme prosjektmidlene fra Strukturfondene. I tillegg til dette kan man se at denne formen for å organisere seg på, er en toveis kanal. SEK innhenter prosjektmidler og erfaring fra det regionale nettverket, samtidig vil kontoret ha mulighet til å videreformidle Agders erfaringer og ekspertise ut til Europa.

Aktivitetsrapportene fra SEK indikerer at studiebesøkene i stor grad har vært prioritert i de første årene for SEK. Fra 2011 begynte kontoret i større grad sette fokus på programdeltagelse og prosjektsamarbeid med andre aktører i Europa.

”Kontoret har i 2011 hatt et betydelig fokus på bistand i å utvikle prosjekter for regionen. (...) Videre har kontoret hatt fokus på prosjektbistand for skoler og satsningene knyttet til e-helse i Agder og flåttforskning på Sørlandets Sykehus og UiA.”

(Sørlandets Europakontor 2011: 10)

ERRIN-nettverket er det eneste nettverket SEK er medlem av, og kontoret legger mye ressursen inn i arbeidet og prioriterer det høyt. Dette gir kontoret et sektorielt fokus som kan bidra til forskning innen de ulike sektorene som ønsker utvikling.

Asplan Vivak og Eurofutures foretok en studie av norske regionskontorer i 2006, på vegne av Kommunesektorens Organisasjon (KS). Studien fokuserte på regioner som internasjonale aktører, og hvordan de jobber opp mot EU-institusjonene og miljøet i Brussel. SEK har siden 2006 foretatt en større strukturell og organisatorisk omstilling. Når studien ble utført var det én daglig leder ved kontoret, Ingebjørg Sveen Brunborg, som jobbet i Brussel og Agder. I dag er det én daglig leder som sitter permanent i Agder, Tor Arne Johnsen, og én leder for kontoret i Brussel, Bodil Agasøster. Fordi ansvarsområdet er delt mellom to ledere, er dataene som har kommet til under min studie ikke fullstendig sammenlignbare med Asplan Vivak og Eurofutures datagrunnlag. Jeg mener at man kan forvente variasjon i arbeidsinnsatsen. Likevel er det interessant å se hva som har endret seg over denne seksårs-perioden. Jeg ønsker å vise hvordan SEK bruker sine ressurser overfor eiere og brukere, og derfor er denne tabellen en god indikasjon på hvordan de forvalter ressursene ved kontoret.

Daglig leder ved kontoret i Brussel jobber permanent i Brussel og har to til tre møter i Agder i løpet av året. Med en delt lederrolle er det naturlig at de strategiske og administrative rollene blir lagt til kontoret hjemme, da eierne og styret sitter i regionen. Etter omstruktureringen av kontoret, har kontorlederen i Brussel mindre fokus på deltagelse i strategiprosessene hjemme. Daglig leder er den som foretar seg av disse prosessene. Tidligere leder som besvarte skjemaet i 2006, var mye mer knyttet opp til eierne og styret, og hadde derfor ikke så mye strategiansvar som SEK har nå. Dette er en naturlig utvikling for en organisasjon som over tid blir mer selvstendig, ettersom organisasjoner med tiden finner sin plass og retning i arbeidet.

”Kontoret er del av den internasjonale strategien/virkemiddelapparatet til eierne, men administrasjonen på kontoret ser på seg selv også en viss grad som en selvstendig aktør”. (Intervju 2)

Kontoret har utviklet seg til å bli en mer selvstendig aktør, der SEK rapportere til styret. Med flere ansatte med lederansvar, kan kontoret også ta en mer ansvarlig rolle som enhetlig aktør. Eierne ønsket en større deltagelse i strategiprosessene for å bygge opp kontoret etter deres behov og mål.

Tabell 4.4 viser hvor arbeidsinnsatsen ved kontoret er fordelt. Kolonnen til høyre (tall fra 2012) er blitt lagt til etter KS-rapporten fra 2006.

Tabell 4.4: Arbeidsinnsats ved SEK

Type oppgave	Anslått i prosent av arbeidsinnsatsen ved kontoret (Tall fra 2006)	Anslått i prosent av arbeidsinnsatsen ved kontoret (Tall fra 2012)
1) Informasjon fra EU til hjemmeregionen <ul style="list-style-type: none"> • Informasjon om politikk og policyutvikling • Informasjon om programmer som Norge kan delta i • Kompetanseheving for eiere og andre 	<u>10%</u>	<u>33%</u>
2) Legge til rette for besøk hjemmefra <ul style="list-style-type: none"> • Arrangere seminarer, møter, foredrag • Holde møte fasiliteter 	15%	17%
3) Øke deltakelsen i programmer og åpne markedsmuligheter for bedrifter <ul style="list-style-type: none"> • Hjelp kommuner, fylker, skoler forskere • Markedshjelp for foretak, markedsundersøkelser, kontakter • Partnersøk 	<u>60%</u>	<u>24%</u>
4) Føre frem regionenes interesser i EU/EØS sammenheng <ul style="list-style-type: none"> • Overvåke saker av spesiell interesse • Påvirke tenkning og dermed politikk og beslutninger 	<u>0%</u>	<u>13%</u>
5) Identifisere andre med samme interesser som hjemmeregionen <ul style="list-style-type: none"> • Nettverk med andre regioner 	10%	8%
6) Formidle et positivt bilde av hjemmeregionen <ul style="list-style-type: none"> • Kultur, natur, teknologi • Formidle erfaringer og best practise 	0%	3%
7) Delta i strategiprosesser hjemme	5%	2%

Kilde: Råd et al. 2006: 31.

Som det kommer frem i tabell 4.4 er det særlig tre arbeidsområder som har hatt en betydelig endring:

- Informasjonsinnhenting fra EU til Agder har økt til en tredjedel av europakontorets arbeidsområder.
- SEK har også en relativt sterk nedgang i arbeidsinnsatsen om økt deltakelse i EU-programmer og markedsmuligheter for næringen. Fra å være hovedfokusområdet med to tredjedeler har deltakelse i EU-programmer, har det blitt nedprioritert til en fjerdedel av arbeidsinnsatsen på kontoret.
- En tredje merknad som skiller seg ut er ”fremme Agders interesser i EU/EØS sammenheng”. Utviklingen har gått fra å være ingen ressursbruk til en prioritert på 13 prosent.

Asplan Vivak/ Eurofuture sin spørreundersøkelse fra 2006 og min forlengelse av denne i 2012 gir en indikator på hvor hovedkontoret setter inn ressursene på kontoret i Brussel. For å få en forståelse av arbeidsinnsatsen som legges ned ved kontoret i Brussel, så har jeg stilt de samme spørsmålene til daglig leder ved kontoret i Brussel for å få en pekepinn på hvor de står i dag.

4.3 Resultater av deltagende observasjon

Som praktikant ved europakontoret deltok jeg på møter sammen med de ansatte ved kontoret. Disse møtene ga meg et innblikk i hvordan kontoret jobber og hvilken type av representasjon kontoret har i Brussel. Følgende er de funn som kom frem under observasjonsperioden ved Sørlandets Europakontor.

Ut i fra observasjoner ser jeg hvilken situasjon de norske regionskontorene er i. Det er lite som tyder på konkurranse som Gren (2002) har påpekt i sin studie. De norske kontorene er relativt homogene sammenlignet med andre regioner i Europa. De jobber i liten grad mot hverandre. Argumentet om konkurranse om investeringer til EU-prosjekter, turister og konferanser er noe som ikke forekommer blant regionskontorene. Da hvert regionskontor har sine ”turister” (les eiere, aktører fra regionen) på studiebesøk, først og fremst for å utvikle en strategi som skal passe til de territorielle- eller sektorielle interesser innad i *deres* region. Når SEK utarbeider prosjektsøknader med andre samarbeidspartnere er det en *viss* form for konkurranse. Fyller man ikke kravene som settes av EU-institusjonene, vil man heller ikke få full uttelling på søknaden. EU-midlene blir fordelt mellom de søkere som har partnere og EU prioriterer også de prosjektene som har høy relevans for det indre marked. Er det flere

regioner som ønsker å jobbe med lignende EU-prosjekter, vil det være bedre å samarbeide for å utarbeide en god prosjektsøknad, fremfor å konkurrere mot hverandre.

4.3.1 Territoriell representasjon

Gjennom Dialogforum (opprettet i 2011) som er organisert av Regional- og kommunalråden ved EU-delegasjonen, møter SEK og andre regionskontorer tre-fire ganger i året for å utveksle både erfaringer og ideer med hverandre og med det nasjonale plan. Ved å benytte dette møteforumet, kan man se at det er en hvis form for samhandling mellom regionene. Samtidig bidrar dette til at det nasjonale forvaltningsnivået kan få innspill om hva som skjer på det regionale nivået. Dette bidrar til en territoriell forankring gjennom at hver region er representert i forumet.

4.3.2 Sektoriell representasjon

Under observasjonsperioden ved SEK hadde kontoret mange møter som bare preg av å være av sektoriell karakter. Sørlandets Europakontor er et lite kontor, sammenlignet med andre europakontorer fra Nord-Europa. Kontoret blir det således tvunget til å jobbe sektorielt i Brussel på grunn av størrelsen. Aktører som benytter kontoret har også sektorielle preferanser når man ser hvilke prosjekter og møter som blir arrangert i Brussel. Møtene SEK hadde mens jeg var praktikant ved kontoret, bar preg av partnerskapsmuligheter innen enkelte sektorielle fagområder. Et eksempel som kan trekkes frem er møter med konsortiet SEK deltok i under Open Days uken, som er det største regionale arrangementet som holdes hver høst i Brussel. I observasjonsperioden var fokuset for konsortiet Nordsjøen og Den engelske kanal, om et potensielt offshore vindkraftnettverk. Europakontoret brukte mye tid og ressurser på deltagelse i Open Days, og dette underbygger antagelsen om en sektoriell representasjon av regionen.

Kontoret er medlem av det regionale nettverket, ERRIN, et forsknings- og innovasjonsnettverk:

“ERRIN facilitates knowledge exchange, joint action and project partnerships with the aim to strengthen its member region's research and innovation capacities and enhance their success in EU programmes. ERRIN also aspires to influence EU policies in order to make them respond better to the needs of European regions and, to this end,

engages in debate with EU institutions and participates in EU policy consultations.”¹

Gjennom deltagelse i nettverket, underbygger dette antagelsen til sektoriell representasjon av Agder i Brussel. ERRIN er det eneste nettverket SEK er medlem av i Brussel. Agderregionen er selv aktiv i andre nettverk blant annet gjennom CPMR (konferanse for Nord Europas kystregion) og Østersjøregionen. Men SEK har ingen rolle i disse nettverkene.

Kontoret benytter seg av det nettverket som de ansatte har opparbeidet gjennom tilstedeværelsen i Brussel. Bistand til aktører i regionen som får problemer med nye EU-regelverk er en måte å representere sektorielt. Et eksempel på dette var da Xstrata Nikkel i Kristiansand fikk beskjed om at råmaterialet nikkell hadde blitt trukket ut av Europakommisjonens liste over råmaterialer som skulle motta subsidier. Vedtaket kunne skape store konsekvenser for næringen på Agder, men også ha ringvirkninger i Europa. SEK gikk inn i saken og foretok møter med ulike aktører i Brussel-miljøet og la til rette for at Xstrata Nikkel kunne sende deres meninger på subsidiesituasjonen. Kontoret opptrådte sektorielt og målrettet inn på vegne av en aktør på Agder. Kontoret ga også i stor grad tilbakemeldinger om hvordan de skulle tilnærme seg EU-institusjonene, da ansatte ved kontoret har bred erfaring på dette. Politikerne i Kristiansand kom også med tilbakemeldinger om at det var slik de ønsket at kontoret skulle fungere. Gjennom benyttelse av det nettverket og ekspertise som ligger hos kontorets ansatte, har europakontoret større slagkraft når fokuset rettes inn mot enkelte sektorer enn å representere hele territoriet.

4.4 Resultater av dybdeintervjuene

For å opprettholde intervjuobjektene anonymitet har jeg foretatt redaksjonelle endringer, slik at det ikke skal kunne spores uttalelser til informantene som har deltatt i studien.

Dybdeintervjuene blir presentert og kodet etter uttalelser som underbygger de hypotesene som har blitt utledet tidligere i studien. Funn som indikerer territoriell representasjon vil bli presentert før funn som indikerer sektoriell representasjon.

4.4.1 Territoriell representasjon

Informantene som hevdet at europakontoret hadde en territoriell representasjon av Agder i Brussel representerer stort sett styret, fylkeskommunene og kontorets ansatte.

---

¹ Tilgjengelig på: <http://www.errin.eu/en/> [Sist besøkt: 28.08.11].

”Begge deler. Jeg mener jo at de skal jobbe selvstendig siden de har flere målgrupper enn bare eierne. Men de er en del av våre aktørrolle. Når vi ber om det. Men det skal absolutt sørve alle andre.” (Intervju 3)

”Jeg betrakter Sørlandets Europakontor primært som en plattform og kanal for eiernes europapolitiske engasjement, og i mindre grad som selvstendig aktør. SEK er som et eget AS riktignok en "selvstendig aktør" i formell forstand, men opptrer reelt sett ikke uavhengig av eiernes interesser, og i hvert fall ikke i strid med dem.” (Intervju 9)

”Vi har funksjoner her som en "mini-delegasjon" selv for fylkeskommunen, der vi skal lytte. Dette kommer ikke frem i indikatorene i strategien, der vi skal lytte, representere og der vi skal informere, og hjelpe til med å bygge kompetanse til våre aktører og vi skal bidra med prosjekter.” (Intervju 2)

Som det kommer frem av intervjuene er det enighet om at kontoret er territorielt representert, selv om det er innslag av sektoriell orientering. Dette gir grunnlag til antagelsen om at kontoret er territorielt representert.

Under intervjuene med informantene ønsket jeg å finne ut om SEK var med på å skape en felles identitet og forankring mellom Aust- og Vest-Agder fylke. Informantene bekrefter dette.

”Gjennom SEK har fylkene et felles satsningsområde mot Europa, og en finansierer dette i felleskap.” (Intervju 1)

”Ja, et posisjonsnotat er jo et eksempel på hvordan de kan snakke med en stemme.” (Intervju 3)

”Ja, når det internasjonale angår, så vil jeg si det. Før europakontoret ble opprettet, så var samarbeidet mellom Agder-fylkene mer sporadisk innen for det internasjonale. Så ja, det vil jeg svare ubetinget ja på.” (Intervju 9)

Disse uttalelsene er med på å styrke antagelsen om at Agder er territorielt representert. Informantene som hadde disse uttalelsene representerer fylkeskommunen, det akademiske miljøet i Agder og ansatte ved kontoret.

4.4.2 Sektoriell representasjon

Gjennom dybdeintervjuer med representanter fra fylkeskommunene, kommunene og andre aktører for SEK, samt ansatte ved kontoret, har jeg sett på hvorvidt *hele* Agder blir representert. Som det kommer frem av intervjuene så operer kontoret etter tilbud-etterspørsel prinsippet. Hvis aktører i Agder ønsker representasjon gjennom SEK, må aktørene selv ta initiativ. Hjemmekontoret holder prosjektmøter for skoler og frivillige organisasjoner rundt på Agder, og ansatte ved kontoret mener at det stort sett er positiv tilbakemeldinger om disse prosjektmøtene.

Intervjuobjektene nedenfor mente at kontoret tenderte mot en sektoriell representasjon av regionen i Brussel.

”Det er vel først og fremst territorielt orientert, siden kontoret representerer Sørlandet eller Agder, og ikke primært en spesiell interesse innen for det. Men når det er sagt, så i det daglige så jobber man ikke med alt, alltid. Så ikke sant, kontoret er med i det nettverket for forskning og innovasjon, ERRIN, da kan man si at når man jobber der så er man sektororientert. Inn mot det kan være helse, det kan være media, det kan være kultur.. Men sånn grunnleggende vil jeg kunne si at det er territorielt, men med innslag av sektor.” (Intervju 9)

”Når det gjelder prosjektarbeid, så er kontoret veldig sektorielt orientert, og det går i den retning også. (...)samtidig er kontoret eid av offentlige aktører som er territorielt definerte, nemlig fylkeskommunene Aust- og Vest-Agder fylkeskommuner, og de to kommunene [Arendal og Kristiansand Kommune], og det gir at kontoret hele tiden har det territoriale utgangspunktet i aktiviteten. Men jeg tror at det sektorfokus blir viktigere, og gjennom dette kan vi få inn mer innovasjon i Agder,(...) vi bygger på det vi er best på.” (Intervju 2)

”Kontoret er del av den internasjonale strategien/virkemiddelapparatet til eierne, men

administrasjonen på kontoret ser også en viss grad som en selvstendig aktør. Noen ganger gjør kontoret ting våre aktører ikke visste de trengte.” (Intervju 2)

”Jeg mener at alt dette taler for at vi går mer i en retning av dette med sektor representasjon. Men samtidig så representerer vi Agder i Brussel. Så vi kommer ikke unna med å ha det perspektivet som en slags del.” (Intervju 2)

”Vi har en visjon til å vise folk muligheter, og inspirere folk, til å være ambisiøse og bruke kontoret.” (Intervju 2)

Kontoret representerer regionen Agder i Brussel, men som det kommer frem under intervjurundene jobber kontoret med prosjekter som ikke alltid treffer alle sektorer i regionen. Kontoret jobber også uavhengig av sine eiere i form av at de tar selv initiativ til å bistå de sektorer som trenger bistand som selv ikke vet hvordan de skal gå frem.

”Noen ganger gjør kontoret ting våre aktører ikke visste de trengte.” (Intervju 2)

Hvorvidt kontorets nettverk i Brussel bidrar til sektoriell representasjon av regionen kom følgende ut av dybdeintervjuene:

”Jeg har vært her lenge, og kjenner også og det det norske miljøet godt og ikke minst så har jeg fra før veldig gode kontakter i det europeiske regionskontor miljøet. Og det har jeg spesielt bygd opp gjennom ERRIN-arrangementer, inkludert deltagelse i ERRIN sine arbeidsgrupper. Og jeg bygger på det når vi trenger folk, samarbeidspartnere så tenker jeg først ERRIN, hvem kjenner vi der?” (Intervju 2)

Sektoriell representasjon er først og fremst en prosjektorientering mot enkelte felt for regionen, som ikke har tverrfaglig nedslagsfelt for flere sektorer. De tre områder som SEK ønsker å rette sin ekspertise mot i sin strategi er følgende: offentlig sektor, næringsliv og akademia. Med styrets sammensetning kan det være interessant å se på hvorvidt kontoret klarer å representere alle sektorer. Eierne, styret og fagrådet har offentlig sektor og akademia godt representert. Næringslivet som er en av del av fokusområdet til kontoret er underrepresentert. Om hvorvidt kontoret klarer å imøtekomme alle sektorer, fikk jeg dette til svar:

”Man må ta sikte på å være fremst på noen felt. Ikke alle, men plukker ut strategisk noen felt hvor vi mener vi har sjanse til å posisjonere oss nasjonalt og kanskje på sikt internasjonalt.” (Intervju 3)

”De enkleste prosjektene å få igjennom er på skole og utdanning. Hvorfor ikke satse mer innen dette feltet? Det er en del skoler i regionen som har deltatt på Leonardo programmer og andre utdanningsprogrammer med gode resultater.” (intervju 4)

”Kontoret har prøvd å lage strategier innen for hvert av de områdene. Erfaringen er at det var ikke så inntil videre enkelt, men at det offentlige hadde mye interesser. (...) Det blir for tøft for et så lite kontor. Men jeg mener at den tanken var kjempe god i forhold til eierne. Altså hvis ikke de har en posisjons, så blir det bare ad hoc tanker.” (Intervju 7)

”Nå har vi sagt at kontoret skal ha mere prosjektvirksomhet, fordi at også det har mer konkrete målsettinger og egeninntjening. Midler som kommer tilbake gjennom prosjekter.” (Intervju 4)

Kontorets aktiviteter er i stor grad rettet mot offentlig sektor. Det er et stort fokus på e-helse, og programdeltagelse i ulike utdanningsprogrammer som er rettet mot grunnskole og videregående skole. Kontoret er ressursmessig lite sammenlignet med andre regionskontorer i Brussel. Derfor må kontorer også fokusere på enkeltsektorer når de representerer.

”(...)Men vi må være veldig fokuserte på grunn av vår ressursituasjon. Vi er tre personer som jobber fulltid, så har vi heldigvis studentpraktikanter til å bidra på noe, og hospitanter av og til”. (Intervju 2)

”Vi er veldig opptatt på nå at vi kommer litt i forkant. Så vi har mest sannsynlig fått i stand et dialogmøte om e-helse med helsedirektoratet nå i januar. Og at de er litt nysgjerrig på hva som rører seg her nede og det er jo positivt. Vi er jo på alle måter fokuserte på å være nasjonale og internasjonale, gjøre alt for å kunne synliggjøre regionen vår.” (Intervju 3)

”Brukere og eiere i regionen er utdanning et ekstremt viktig felt. Det er noe kontoret nødt til å satse på.” (Intervju 2)

Gjennom dybdeintervjuene kunne jeg se variasjon av ønsket ”representasjon av regionen” mellom det kommunale- og fylkeskommunale nivået. Kommunalt nivå ønsket flere prosjekter til skole og utdanning, mens fylkeskommunale representanter ønsket en mer tverrsektoriell representasjon.

For å understreke at hypotesen blir bekreftet har jeg valgt å trekke frem hvilket forvaltningsnivå intervjuobjektet representerer.

”Jeg tror at det kunne ha blitt bra, hvis vi fokuserte mer på skole og utdanning.”

(Kommunerepresentant)

”Energi, der har vi jo et åpenbart fortrinn. Vannenergi, at vi kan utveksle kraft med Europa. Potensiale for offshore vindmøller. Men også viktig med maritim industri, både offshore leverandør for eksempel men også kultur og opplevelser. Også en del forskning.”

(Fylkesrepresentant)

Kontorets eiere har også ulikt syn på hvordan kontoret faktisk representerer regionen i Brussel. Dette kommer frem når jeg stiller spørsmålet hvorvidt de ser på kontoret som en utstrakt arm for eierne, eller som en helhetlig aktør.

En kommunal representant mener at kontoret jobber mer selvstendig.

”.. det kan nok virke som det fungerer litt sånn for egen maskin. Så at det går litt sine egne veier, også jeg har jo hatt en visjon for kontoret...” (Intervju 4)

”En mening om hva kontoret faktisk skulle være, eller utvikle seg til. Men når du ser at det ikke går i den retningen, eller i særliggrad i det det har gjort til nå, så skjønner du at det på en måte at det kontoret finner sin egen form.” (intervju 4)

Gjennom intervjuene kom det også frem hvor viktig det er med en god kommunikasjonslinje mellom administrasjonen og eierstrukturen av kontoret. Bruken av fagrådet i regionen, samt styret og administrasjonen er det viktig å ha en god dialog i ledd. Aktørene i organene sitter på informasjon som kan være viktig for SEK og den regionale utviklingen. Derfor er en koordinert informasjonskanal nødvendig for å være oppdatert på hva som skjer i regionen hjemme og i Brussel. Enkelte informanter følte at de ikke hadde full informasjon om det som skjedde.

”(...)Europakontoret forsvinner litt som et såpestykke. Det forsvinner bare. Jeg klarer ikke å få helt grep på kontoret, hvor det bærer hen. Jeg vet ikke hva de holder på med til daglig.” (Intervju 4)

For å ta stilling til kontorets representasjon av regionen tok jeg utgangspunkt i kontorets posisjonsnotat som ble utarbeidet og politisk vedtatt av regionen. Det maritime posisjonsnotatet er et territorielt eksempel på at regionen på tvers av sektorer søker å være samstemte inn mot Europa. I begynnelsen av min studie jobbet regionen også med et nytt posisjonsnotat om energi og klima. Dette kunne være en videre forlengelse av den territorielle forankringen, men på grunn av sprikende meninger og interesser var dette vanskelig å få igjennom politisk sett. Antagelsen om sektoriell representasjon blir derfor understreket. Jeg spurte mine informanter hvorvidt det maritime posisjonsnotatet er brukt i det daglige både i Brussel og hjemme i regionen. Hvis kontoret i stor grad benytter seg av dette, er det en indikator på territoriell representasjon. Det som er interessant å se på er hva som har blitt gjort med det maritime posisjonsnotatet etter at det ble utarbeidet. Representanter fra eiersiden stilte seg skeptiske til denne formen å jobbe på for et europakontor.

”Jeg lurer litt på hva de har gjort for maritime næringer etter de har utarbeidet det maritime posisjonsnotatet sitt. Så begynte de med energi, og det tror jeg var veldig, veldig tidlig med å komme med et innspill med det. Jeg forstår ikke hvorfor Europakontoret skal komme med innspill på energistrategien til regionen Agder. Når fikk vi det mandatet? (...) Det finns riktigere virkemidler eller institusjoner eller samarbeidsinstitusjoner som kan ta hånd om det, enn Sørlandets Europakontor. Enda så brukte vi masse tid på det.” (Intervju 4)

Ansatte ved kontoret er også usikre på hvordan dette kan benyttes på best mulig måte.

”Egentlig så hadde det vært mer formålstjenlig for kontoret å ha hatt en brosjyre som var litt mer generell. Som viser hvilke klynger som er i regionen og forskningsfeltet.”
(Intervju 2)

”Selv bruker jeg det for å vise hvem vi er, på en litt bredere måte. Hyggelig visittkort fra regionen” (Intervju 2)

”Eiere og tidligere aktører vet ikke helt hva de ansatte bruker posisjonsnotatet til, og hvorvidt det brukes i det hele tatt. Posisjonsnotatet kobler sammen politikk og praktisk utvikling” (Intervju 7)

Aktører på eiersiden benytter deler av notatet i sine nettverk.

”Jeg har brukt elementer fra Agders posisjonsnotat, det kan være maritim energi, vindmøller, sjøtransport, litt sånne ting. Men jeg vil ikke si at det er noe jeg bruker i det daglige.” (Intervju 9)

Uansett sektoriell- eller territoriell representasjon er ikke posisjonsnotatet et virkemiddel som blir brukt for å fremme regionens interesser.

”Posisjonsnotatet i praksis er ikke et nyttig verktøy for kontoret. Det er et begrenset felt, samtidig ikke hovedsatsningen til kontoret”. (Intervju 2)

Ved å gå bort fra en territoriell forankring, som posisjonsnotatet er, kan man se en tendens til at kontoret går mer mot en sektoriell representasjon. Energi- og miljøposisjonsnotatet viste seg å være for stort politisk tema å komme til enighet om, og derfor valgte regionen å gå vekk fra denne måten å jobbe på. Med et kontor som endrer hovedsatsningen fra styreperiode til styreperiode er det klart at det å jobbe gjennom posisjonsnotater er en tung og tidkrevende prosess.

4.5 Oppsummering

I neste kapittel analyseres de funn som har blitt presentert i dette kapittelet, men det ser ut til å være tendenser som tyder på at kontoret har en mer sektoriell- enn territoriell representasjon

av Agder i Brussel.

Data fra intervjurundene med informantene bærer preg av den kontekstuelle situasjonen informantene er i. Intervjuene kan deles i to kategorier; Representanter fra det fylkeskommunale nivået som mener at kontoret har en territoriell representasjon, og kommunalt nivå og det akademiske miljø som mener at kontoret har en sektoriell representasjon av regionen i Brussel.

Dokumentanalysen viser at kontoret fokuserer på sektoriell representasjon. Analysen av aktivitetsrapportene fra europakontoret viser at akademia og utdanningssektoren på Agder i stor grad benytter seg av kontoret. Medlemskapet i ERRIN er med på å underbygge den sektorielle antagelsen.

Observasjonen viser at kontoret representerer regionen både sektorielt og territorielt, men at det avhenger av hvilket miljø kontoret omgås i. Når kontoret møter andre norske europakontorer og norsk sentralforvaltning (Dialogforumet) har kontoret en territoriell representasjon. Når kontoret møter europeiske aktører så er det først og fremst sektoriell representasjon som er fokuset. Prosjektideer blir fremlagt på vegne av enkeltsektorer i regionen.

5.1 Innledning

I dette kapitlet vil de funn som ble presentert i kapittel fire bli drøftet opp mot de teoretiske perspektivene presentert i kapittel to. Gjennom trianguleringsmetoden som er utledet tidligere i studien skal jeg med bakgrunn i de data og funn som har blitt presentert, konkludere hvorvidt Sørlandets Europakontor representerer Agder sektorielt og/eller territorielt inn mot EU. Jeg ønsker også å se på under hvilke betingelser disse to formene for representasjon er fremtredende.

Jeg foretok flere dybdeintervjuer av sentrale aktører og ansatte for SEK. Jeg ønsket gjennom datainnsamlingen av kontoret å se på hvordan de ansatte oppfattet kontorets representasjon opp mot hva eierne og brukernes syn på kontoret er. I dette kapitlet vil hovedelementene komme frem. Intervjuguiden til intervjuene kan leses i sin helhet i vedlegget.

Dokumentanalysene av strategi- og aktivitetsrapportene til SEK og eierne vil også bli presentert i denne delen. Hypotesene vil ikke bli bekreftet eller avkreftet i forhold til de funn som kommer frem av denne metodeformen alene. I delkapittel 5.5 vil hypotesene gjennom triangulering av metodene, bli bekreftet eller forkastet. Ved å foreta en isolert metodisk analyse av hver hypotese vil jeg se hvor stor effekt hver metodeform har på hypotesene.

En tilnærming for å se på kontorets faktiske representasjon, er å se på hvordan kontoret er organisert. Sørlandets Europakontor er bundet til sine territorielle grenser. Det som er interessant å se i denne analysen, er å se hvordan de orienterer seg inn mot EU.

Hypotesene som ble utledet i kapittel to skal i dette kapitlet bli testet ut gjennom de funn som ble presentert i det forrige kapitlet:

- H1. Kommunene forventer i større grad sektoriell representasjon enn fylkeskommunene.
- H2. Forskning-og utdanningsinstitusjonene i Agder forventer sektoriell representasjon.
- H3. Fylkeskommunene benytter seg i større grad av kontorets enn kommunene.
- H4. Større kommuner benytter seg i større grad av SEK mer enn mindre kommuner.
- H5. Sterkt faglig kompetente ansatte ved kontoret jobber mer med sektorer de har nettverk med enn å representere hele regionen.

H6. Brusselkontor som har stor administrative kapasitet antas å fremme territoriell representasjon i større grad enn Brusselkontorer som har små administrative ressurser.

H7: Kontoret representerer i større grad sektorer som har de beste forutsetninger for deltagelse i EU-programmer.

5.2 Analyse av dokumentene

I denne delen vil hypotesene bli testet av dokumentanalysen som ble foretatt til studien. Dokumentanalysen baseres på aktivitetsrapporter og strategidokumentene til SEK som viser hva kontoret ønsker og hva kontoret har oppnådd av faktisk representasjon av regionen. Hypotesene vil ikke bli bekreftet eller avkreftet i forhold til de funn som kommer frem av denne metodeformen alene.

5.2.1 Territoriell representasjon

Tabell 4.4 (Råd mfl. 2006 og min forlengelse av datagrunnlaget) har funn som støtter territoriell representasjon av regionen i Brussel. Det har vært en økning i informasjonsinnhenting og representasjonen av Agder i Brussel. Variabelen ”fremme regionens interesser i EU/EØS sammenheng” er med på å underbygge kontorets territoriale representasjonsfokus. Fra å ikke ha noe ressursbruk på dette i 2006 til en økning til 13 prosent. Dette kan også sees i sammenheng med at Agder nylig har vedtatt en ny internasjonal strategi for hele regionen. Dette er med på å gi kontoret en posisjon å gå etter når det skal representere Agder i Brussel.

Variabelen om økt deltagelse i programmer har fått en kraftig nedgang fra 60 prosent til 24 prosent. Med en så stor tilbakegang er dette en indikasjon på at sektoriell representasjon ikke er like representert som det var tidligere. Men som det også kom ut ifra intervjuene med administrasjonen hos kontoret, så jobber de mye etter tilbud-etterspørsel, og jobber derfor for de aktører som ønsker et europeisk samarbeid.

5.2.2 Sektoriell representasjon

Som det kommer frem i tabell 4.1, viser aktivitetsrapporten at offentlig sektor og academia benytter seg av kontoret i større grad enn andre sektorer.

”kontoret hatt et betydelig fokus på bistand i å utvikle prosjekter for regionen (...) videre har kontoret hatt fokus på prosjektbistand for skoler og satsningene knyttet til Ehelse på Agder og flåttforskning på Sørlandets Sykehus og UiA.”

(Sørlandets Europakontor 2011: 10).

Dette funnet er med å støtte H1 i dokumentanalysen.

SEK-styret består av byråkrater fra ulike forvaltningsnivå i kommunen og fylkeskommunen, der de i samråd med daglig leder for kontoret er med på å forme den regionale utviklingen for regionen (Sørlandets Europakontor 2011). Okstad (2002: 33) har i sin studie kommet frem til at det i større grad er tjenestemenn og byråkrater som jobber med det internasjonale arbeidet enn politikere og administrativ ledelse. Ordførere og rådmenn er ofte delaktig i strategiutformingen rundt den kommunale internasjonaliseringsstrategien, men hovedinntrykket er ”planleggingen i kommuner i stor grad er ledet av tjenestemenn...” Det samme gjelder også for fylkeskommuner.

I en forlengelse av Råd et al. (2006) sin studie av europakontorer har jeg i min studie kommet til disse endringene av arbeidsinnsatsen ved kontoret i Brussel. Tabell 4.4 har gitt studien følgende resultater. Studien tyder på at egenskaper hos de ansatte er med på å skape en sektorielle representasjonen av Agder. Ved å benytte sine nettverk og erfaringer fra de sektorene de tidligere har jobbet med, er de med på å utvikle sektoriell utvikling i regionen. Spørsmålet som kan trekkes ut av denne studien er hvorvidt kontorets handlingsmønster er legitimt i forhold til det territorielle utgangspunktet som lå til grunn ved opprettelsen av europakontoret.

Ansattes nettverk er en del av kontorets portefølje som bidrar til ekspertise på enkelte fagfelt eller sektorer. ERRIN er det eneste nettverket SEK er medlem av i dag, som har et sektorielt fokus.

Kontoret jobber med prosjekter som er på agendaen hos EU, som også gjør det lettere å selge prosjektideene inn til potensielle partnere i Europa.

”Kontoret har i 2011 hatt et betydelig fokus på bistand i å utvikle prosjekter for regionen. (...) Videre har kontoret hatt fokus på prosjektbistand for skoler og

satsningene knyttet til e-helse i Agder og flåttforskning på Sørlandets Sykehus og UiA.”

(Sørlandets Europakontor 2011: 10).

Studier viser at store og rike kommuner med tett bebyggelse og servicepreget økonomi har større administrativ beredskap for EU/EØS-arbeid enn små og fattige kommuner med spredt bebyggelse og rural økonomi (Holm-Hansen 2000: 86; Ståhlberg 2001: 153). Større kommuner har større administrasjon og ansatte til å delta i ulike EU-prosjekter. Deltagelse i prosjekter er en lang og tidkrevende prosess, og derfor er det nødvendig med å ha ansatte som kan jobbe og følge opp arbeidet på prosjektområdene kontinuerlig. Små kommuner har færre ansatte og har flere arbeidsoppgaver som gjør at kommunene i mindre grad kan få spesialiserte tjenestemenn på hvert fagfelt.

Arendal og Kristiansand Kommune er de største kommunene i Agder. De eneste deleiere av kontoret på kommunalt nivå. Disse benytter kontoret aktivt og har representanter i styret og fagrådet, og er sånn sett hovedaksjonærer av kontoret sammen med fylkeskommunene. Dette støtter hypotese fire om at større kommuner benytter seg av SEK i større grad enn mindre kommuner. Dybdeintervjuene ga ikke et klart svar på denne hypotesen. Hypotese fire om kommune størrelse og grad av benyttelse av SEK, får støtte av dokumentanalysen.

Nettverket hos kontorets ansatte har mye å si for hvilke sektorer som blir representert. Benyttelse av det nettverket og ekspertise som ligger hos kontorets ansatte, har europakontoret større slagkraft når fokuset rettes inn på enkelte sektorer enn å representere hele territoriet. Leder for Brusselkontoret har tidligere jobber i Generaldirektoratet for utdanning og kultur, og nettverket som ble bygget fra generaldirektoratet er videre benyttet for utvikling av skole prosjekter for regionen.

5.3 Analyse av deltagende observasjon

I dette delkapittelet vil analysen av deltagende observasjon bli presentert. Hypotesene vil bli testet i forhold til metodeformen.

5.3.1 Territoriell representasjon

Gjennom Dialogforum (opprettet i 2011) som er organisert av Regional- og kommunalråden ved EU-delegasjonen, møter SEK og andre regionskontorene tre-fire ganger i året for å utveksle både erfaringer og ideer med hverandre og med det nasjonale plan. Ved å benytte dette møteforumet, kan man se at det er en hvis form for samhandling mellom regionene.

Dialogforumet som SEK deltar i, bidrar til territoriell representasjon av regionen.

Europakontorene som deltar i forumet representerer hver sin region, og utveksler erfaringer og ideer om hva som er agendaen for regionskontorene. Den territoriale forankringen blir opprettholdt da hvert europakontor snakker regionenes interesser og diskuterer med andre regionalaktører tverrsektoriell og nasjonal politikk. Tema som blir drøftet i dette møteforumet er politikkområder som påvirker Norge og de ulike forvaltningsnivåene.

Samtidig bidrar dette til at det nasjonale forvaltningsnivået kan få innspill om hva som skjer på det regionale nivået. Dette bidrar til en territoriell forankring gjennom at hver region er representert i forumet.

Gren (2002 :37) argumenterer for konkurranse mellom europakontorer, som drøftet tidligere i studien. Dialogforumet er også et eksempel på at det ikke er konkurranse mellom de ulike aktørene på regionalt nivå. Ved å utveksle erfaringer og informasjon skaper det en synergi på tvers av de territoriale grensene.

5.3.2 Sektoriell representasjon

Organisasjonsstrukturen til SEK bidrar til en sektoriell representasjon av regionen i Brussel. Kontoret er det eneste norske europakontoret som har sitt hovedkontor hjemme i regionen. Strukturen som er blitt valgt er med på å skape ulik representasjon i regionen hjemme og i Brussel. Med SEK sin hovedbase i Agder som bidrar til den territoriale representasjonen, jobber kontoret i Brussel mer sektorielt. Daglig leder har hyppig kontakt med aktørene på tvers av sektorer i regionen, mens leder av kontoret i Brussel jobber mer etter de bestillinger som blir sendt fra regionen.

Årsakene til at Agder valgte å organisere det slik, bygger på en analyse som ble foretatt av Vestlandsforskning i 2007, der det er vektlegges at kontoret bør ha en fast representant i regionen hjemme som daglig leder for å opprettholde kontakten med miljøene i regionen (Vestlandsforskning 2007). Avstanden mellom disse to kontorene kan være en forklaring på

hvorfor den territorielle representasjonen blir værende i regionen, mens den sektorielle representasjonen er sterkere i Brussel. Man kan se at den territorielle representasjonen blir ”vannet ut” på grunn av det sektorielle fokuset som ligger hos kontoret i Brussel. Leder for europakontoret i Brussel reiser sjeldent til regionen, og har derfor ikke tilstrekkelig innsikt i utviklingen i regionen. Derfor er det viktig med en god kommunikasjonslinje mellom daglig leder hjemme i regionen og leder for europakontoret i Brussel.

Man kan stille seg spørrende til hvorvidt dette knutepunktet for informasjonsformidling bør ligge hos én person alene. Mine observasjoner viser at styrerepresentantene vektlegger europakontorets arbeid for den regionale utviklingen for regionen høyt. For å ivareta den territorielle representasjon av Agder i Brussel, kan det være mer fordelaktig å få representanten i Brussel til å være mer aktiv i regionen hjemme. For å opprettholde den territorielle representasjonen er det viktig at begge ledere deltar i det territorielle arbeidet.

Hjemmekontoret fungerer som en gatekeeper med tanke på hva slags informasjon som skal komme til eierne og hva som skal komme europakontoret. Dette bidrar ikke bare til at kontorene nødvendigvis drukner i informasjon, det kan også bidra til isolasjon av representasjonen av regionen. Blatter et.al (2010) argumenterer for at regioner er gatekeepere, og kontorene selektivt velger ut hvilken informasjon som skal til og fra regionen. Kontoret oppfører seg i stor grad som en rasjonell aktør.

Gren (2002: 37) påpeker i sin studie av regionskontorer, at situasjonen kontorene jobber i er konkurranseutsatt fordi regionene konkurrerer om de samme investeringene om EU-prosjekter, turister og konferanser (Fölster 2001). Boisot (1990) forklarer denne situasjonen som et spill mot motstandere (”game against adversaries). Gren (2002) utdyper videre at dette er en indirekte konkurranse mellom regioner, en vinn-tap situasjon for de ulike regionskontorene. Med relative homogene regioner, vil disse være naturlig samarbeidspartnere, men også dere største konkurrenter. Gren (1993) kaller dette fenomenet ”competitor-friend syndrome”. Som drøftet tidligere er det lite konkurranse mellom de norske regionskontorene som Gren (2002) argumenterer for. Gjennom dialog og informasjonsutveksling, jobber de i større grad sammen enn mot hverandre, da det kan bidra til vekst og utvikling på tvers av regionene, innenfor de sektorene prosjektene fokuserer på.

5.4 Analyse av dybdeintervjuene

I dette delkapittelet vil analysen av dybdeintervjuene bli presentert. Hypotesene vil bli testet i forhold til metodeformen som er lagt til grunn i studien.

5.4.1 Territoriell representasjon

H3. Fylkeskommunene benytter seg i større grad av kontorets enn kommunene.

”Fylkeskommunene er jo veldig sterkt engasjert til å tilføye ressurser og fylkeskommunene har en klar regional utviklingsrolle i regionen. Så fylkeskommunen ser jo på kontoret som et virkemiddel og verktøy i sin sammenheng.” (Intervju 6)

Fylkeskommunene er hovedaksjonærer og bidrar med de største økonomiske ressursene. Derfor er det en antagelse om at fylkene benytter seg av kontoret mer enn kommunene. Aktivitetsrapportene til SEK bekrefter også denne antagelsen. Tabell 4.1 i forrige kapittel viser at fylkeskommunen også reiser hyppigere til europakontoret enn andre aktører i regionen. Trondal (2007) argumenterer for at administrativ kapasitet og ressurser i det forvaltningsnivået er en faktor for europeisk deltagelse. Fylkeskommuner har større administrativ kapasitet enn kommuner, derfor kan man anta at fylkeskommuner benytter kontoret i større grad enn kommuner. H3 finner støtte i funnene fra dybdeintervjuene.

5.4.2 Sektoriell representasjon

H1. Kommunene forventer i større grad sektoriell representasjon enn fylkeskommunene.

”Energi, der har vi jo et åpenbart fortrinn. Vannenergi, at vi kan utveksle kraft med Europa. Potensiale for offshore vindmøller. Men også viktig med maritim industri, både offshore leverandør (...) Også en del forskning.”

(Fylkesrepresentant)

”Jeg tror at det kunne ha blitt bra, hvis vi fokuserte mer på skole og utdanning.”

(Kommunerepresentant)

Tjenestemenn er først og fremst formet av den enkeltes utdanningsbakgrunn og arbeidserfaringer (Trondal 2007). Derfor er preferanser, strategier og rolleoppfattelse bundet

til den ekspertisen som man innehar. Kommunalt ansatte har smalere arbeidsoppgaver enn de som jobber på fylkesnivå. Ved å ha færre arbeidsfelt å fokusere på, kan de med tiden utvide porteføljen parallelt som kontoret får større inntjening. Med kontorets størrelse er det vanskelig å nå over alle sektorer de har satt som mål (offentlig sektor, næring og akademia). Fylkeskommunen ønsker å ha et større resultat for arbeidsfeltet til europakontoret. Fylkene er hovedaksjonærer og best mulig utnyttelse for de ressursene som legges inn. Ved å ha et tverrsektorielt arbeidsfokus vil dette skape en regional vekst over flere sektorer, som kan gi resultater i nye arbeidsplasser og forskning.

Gjennom dybdeintervjuene kunne jeg merke en ønsket variasjon av type representasjon av regionen. Variasjonen skiller mellom det kommunale- og fylkeskommunale nivået. Kommunalt nivå ønsket flere prosjekter til skole og utdanning, mens fylkeskommunale representanter ønsket en mer tverrsektoriell representasjon. H1 finner støtte av funn i dybdeintervjuene.

H2. Forsknings- og utdanningsinstitusjonene i Agder forventer sektoriell representasjon.

Forsknings- og utdanningsinstitusjonene har uttrykt et ønske om større fokus på forskningsinstituttens rolle i Agders strategi inn mot Brussel.

”Universitet i Agder kunne godt være tydeligere i Agders strategi.” (Intervju 5)

Man kan forvente at universiteter er sektororienterte (Egeberg 2005: 6). Spesialisering innen bestemte porteføljer, bidrar til sektororientering. Denne type virksomhet som finnes i forsknings- og utdanningsinstitusjoner har tendenser om å fokusere på sektorinteresser (Egeberg 2003: 117).

Gjennom europeiseringen av det regionale forvaltningsnivået, kan man se eksempler på etablering av nye regionale forvaltningsstrukturer, som Agderrådets rolle i forhold til Aust- og Vest-Agder fylkeskommuner. Denne formen for organisering på tvers av etablerte territorielle grenser erstatter ikke nødvendigvis den territorielle organiseringen av regional forvaltning, men supplerer den med nye institusjoner og prosesser (Grindheim og Trondal 2007: 14). Dette er med på å skape det Grindheim og Trondal definerer som deterritorialisering. Begrepet innebærer at et gitt territorium i begrenset og synkende utstrekning kanaliserer

beslutningstakernes oppmerksomhet, former identiteter og styrer beslutningsadferd. H2 finner støtte i funn fra dybdeintervjuene.

Man kan diskutere hvorvidt andre institusjoner i regionen, som akademia og forskningsinstitusjoner, benytter seg av denne deterritorialiseringen og krever en større plass i den internasjonale strategien.

H5. Sterkt faglig kompetente ansatte ved kontoret jobber mer med sektorer de har nettverk med enn å representere hele regionen.

”Jeg har fra før veldig gode kontakter i det europeiske regionskontor miljøet. Og det har jeg spesielt bygd opp gjennom ERRIN-arrangementer inkludert deltagelse i ERRIN sine arbeidsgrupper. Og jeg bygger på det når vi trenger folk, samarbeidspartnere så tenker jeg først ERRIN, hvem kjenner vi der?”

(Intervju 2)

Uttalelsen er med på å underbygge antagelsen om at kontoret er sektorielt orientert.

H5 om sterkt faglig kompetente ansatte ved kontoret jobber mer med sektorer de har nettverk med enn å representere hele regionen, blir forankret i teorien om nettverksbygging og informasjoninnhentning for regionen. Da ansattes nettverk er en del av kontorets portefølje som bidrar til ekspertise på enkelte felt eller sektorer. "Tjenestemennene har formaliserte sektorspesialiserte porteføljer, hvor skriftlighet og formaliserte arbeidsmåter er sentrale og de har typiske livslange etatskarriere" (Weber sitert i Trondal 2007: 78).

H6. Brusselkontor som har stor administrative kapasitet antas å fremme territoriell representasjon i større grad enn Brusselkontorer som har små administrative ressurser.

”(...)Men vi må være veldig fokuserte på grunn av vår ressursituasjon. Vi er tre personer som jobber fulltid, så har vi heldigvis studentpraktikanter til å bidra på noe, og hospitanter av og til”. (Intervju 2)

Hypotesen om Brusselkontorer med store administrative ressurser i større grad representerer territoriell enn kontorer med små administrative ressurser, blir forankret i teorien om at administrativ kapasitet påvirker hva slags type representasjon i Brussel. Dahl og Tufte (1973)

påpeker hvorvidt omfanget av organisasjonsressurser vil være avgjørende i hvilken grad en organisasjon klarer å handle selvstendig. H6 har støtte i funn som kommer ut av dybdeintervjuene.

H7: Kontoret representerer i større grad sektorer som har de beste forutsetninger for deltagelse i EU-programmer.

”De enkleste prosjektene å få igjennom er på skole og utdanning. Hvorfor ikke satse mer innen dette feltet? Det er en del skoler i regionen som har deltatt på Leonardo programmer og andre utdanningsprogrammer med gode resultater”. (Intervju 4)

Forvaltningseuropeisering kjennetegnes som flyktige og oppdelte prosesser dominert av selvstendige sektoreksperter hvor kunnskap oppdages, utvikles, fortolkes og spres. (Trondal 2007: 79). Ser man på Europakommisjonens programplaner, jobber kontoret tett opp til denne måten å utvikle regional- og utviklingspolitikk. Europakommisjonen setter dagsorden for hvilke sektorer som trenger reformer og utvikling. Medlemsstatene og regionene må derfor forholde seg til sektorielle programmer for å skape regional innovasjon og utvikling.

Mazey og Mitchell (1993) var blant de første som foretok en analyse av regional lobbyvirksomhet i Brussel. Gjennom det de kaller oppstrøms- og nedstrøms lobbying, mener de at man kan se på hvilken rolle kontorene har for regionen de representerer. Som det kommer frem i deres analyse er nedstrøms lobbying en modell som bygger på å søke etter prosjekter og prosjektmidler til regionen for å skape regionalutvikling på hjemmebane (Gren 2002). Man kan anta at kontoret bruker mye av sin tid og ressurser på å søke prosjektsamarbeid med andre regioner. Fordi Agder-regionen er, av det teorien fremstiller, en region som søker etter samarbeid isteden for å være en proaktiv aktør for utvikling. Hypotesen (H7) om representasjon av sektorer som har gode forutsetninger om deltagelse i EU-programmer får støtte i de funn som har kommet ut av intervjuene.

Gjennom dybdeintervjuer med representanter fra fylkeskommunene, kommunene og andre aktører for SEK, samt ansatte ved kontoret, har jeg sett på hvorvidt *hele* Agder blir representert. Som det kommer frem av intervjuene så operer kontoret etter tilbud-etterspørsel prinsippet. Hvis aktører i Agder ønsker representasjon gjennom SEK, må aktørene selv ta initiativ. Hjemmekontoret holder prosjektmøter for skoler og frivillige organisasjoner rundt på

Agder, og ansatte ved kontoret mener at det stort sett er positiv tilbakemeldinger om disse prosjektmøtene.

H4. Større kommuner benytter seg i større grad av SEK mer enn mindre kommuner.

Resultater fra dybdeintervjuene ga ingen resultater som kan støtte H4. Hypotesen blir ikke forkastet, da jeg foretar en triangulering av datamaterialet i neste delkapittel.

5.5 Triangulering av datamaterialet

Til nå har jeg sett på hver enkelt hypotese i forhold til funn som har kommet frem i studien. Nå vil jeg teste ut alle tre metodene opp mot hypotesene å se hvorvidt hypotesene blir bekreftet eller må forkastes.

H1 fikk støtte av dybdeintervjuene, som henvist i punkt 5.4. Som det kommer frem i tabell 4.1, viser aktivitetsrapporten at offentlig sektor og academia benytter seg av kontoret i større grad enn andre sektorer.

Kontoret hatt et betydelig fokus på bistand i å utvikle prosjekter for regionen (...) videre har kontoret hatt fokus på prosjektbistand for skoler og satsningene knyttet til Ehelse på Agder og flåttforskning på Sørlandets Sykehus og UiA.”

(Sørlandets Europakontor 2011: 10).

Observasjonsperioden ga ingen klare indikasjoner på sektoriell forventning fra det kommunale forvaltningsnivået. Dette indikerer ikke at kommuner ikke har disse forventningene. For å bekrefte H1, er dybdeintervju og dokumentanalyse bedre egnet til å bekrefte/avkrefte holdninger ved forvaltningsnivåene. Med støtte i dybdeintervju og dokumentanalyse blir H1 om forventninger om sektoriell representasjon fra kommunalt nivå, bekreftet.

H2 blir bekreftet av dybdeintervjuene tidligere i dette kapittelet:

”Universitet i Agder kunne godt være tydeligere i Agders strategi”(Intervju 5).

På lik linje med H1 kan denne type hypotese vanskelig avdekke holdninger og forventninger gjennom observasjon og i dette tilfelle, dokumentanalyser. For å avdekke forventninger og holdninger så egner dybdeintervju bedre for å bekrefte/avkrefte hypotesen. Manglende støtte i to av tre metodiske tilnæringer gjør at hypotese to om forventninger om sektoriell representasjon fra forsknings- og utdanningsinstitusjoner, derfor ikke kan bekrefte.

H3 blir bekreftet av dybdeintervjuene som jeg har presentert tidligere:

”Fylkeskommunene er jo veldig sterkt engasjert til å tilføye ressurser og fylkeskommunene har en klar regional utviklingsrolle i regionen. Så fylkeskommunen ser jo på kontoret som et virkemiddel og verktøy i sin sammenheng”(Intervju 6).

I dokumentanalysen av aktivitetsrapporten til SEK er det en tendens at fylkeskommunene i større grad enn kommunene benytter kontoret gjennom blant annet studiebesøk. I observasjonsperioden var det flere aktører fra fylkeskommunene som benyttet seg av europakontoret og nettverket til SEK for å bidra til utvikling i regionen. H3 har støtte i trianguleringsmetoden og blir derfor bekreftet.

Dybdeintervjuene ga ikke noe svar om hvorvidt små kommuner benytter seg av kontoret i mindre grad enn større kommuner. Dokumentanalysen og observasjonsperioden vil bidra til å bekrefte eller avkrefte H4. Dokumentanalysen viser at hovedstedkommunene Arendal og Kristiansand er med i eierstrukturen til SEK, og disse vil naturligvis benytte seg av kontorets kompetanse og nettverk. Internasjonalt utvalg ved Kristiansand Kommune, knutepunkt Sørlandet (et interkommunalt samarbeid mellom syv ulike kommuner i regionen), og Setesdal regionråd var alle på studiebesøk i 2011. Dette viser ikke bare at store kommuner benytter kontoret i større grad enn små kommuner, men også at små kommuner i fellesskap benytter seg av kontoret. Dette er også i tråd med Holm-Hansen (2000) og Ståhlberg (2001) funn om hvilke kommuner som benytter seg av europakontorer. Ved å stå sammen om EU-prosjekter kan de små kommunene fordele arbeidet og ressursene som kreves ved deltagelse i EU-prosjekter. I regionen var kontoret i kontakt med både Arendal- og Kristiansand kommune samt Flekkefjord kommune i løpet av 2011. Disse møtene er med på å underbygge H4. Under observasjonsperioden var det ikke noe klare indikasjoner som kan bekrefte eller avkrefte H4. Manglende støtte i to av tre av metodetilnærmingene gjør at H4 ikke bekrefte. Allikevel er

funnet i dokumentanalysen interessant, da det viser at små kommuner ofte går sammen hvis de ønsker deltagelse i EU-prosjekter.

Dybdeintervjuene bidrar til å underbygge H5:

(...) ikke minst så har jeg fra før veldig gode kontakter i det europeiske regionskontor miljøet. Og det har jeg spesielt bygd opp gjennom ERRIN-arrangementer, inkludert deltagelse i ERRIN sine arbeidsgrupper. Og jeg bygger på det når vi trenger folk, samarbeidspartnere så tenker jeg først ERRIN, hvem kjenner vi der?”(Intervju 2).

I dokumentanalysen kom det frem at kontoret har en økning ved å fremme regionens interesser i tabell 4.4. Sammen med nettverket til Brusselkontorets leder og hvor kontoret legger ressursene som henvist i tabellen, er dette med på å underbygge H5. I perioden som observatør ved kontoret, var det klart at de kontaktene og nettverket som kontoret hadde, ble benyttet. Nettverkene er en viktig inngangsport til å få tilgang på informasjon og viktig personer. Ved å benytte nettverkene innenfor de arbeidsfeltene man har jobbet i, vil arbeid med EU-prosjekter bli lettere å behandle enn å jobbe innenfor et felt der man ikke har noen kontaktpunkter. H5 om stabens nettverk bidrar til sektoriell representasjon blir derfor gjennom trianguleringsmetoden bekreftet.

Dybdeintervjuene bidro til å bekrefte H6:

”(...)Men vi må være veldig fokuserte på grunn av vår ressursituasjon. Vi er tre personer som jobber fulltid, så har vi heldigvis studentpraktikanter til å bidra på noe, og hospitanter av og til”(Intervju 2).

Dokumentanalysen viser at kontoret har sektoriell representasjon av regionen. De prosjektene som blir fremlagt i Brussel har hovedsakelig et sektorielt fokus. Som observatør ved kontoret var det tendenser som underbygger antagelsen om europakontorer med små administrative ressurser har en sektoriell representasjon. For å kunne representere hele territoriet kreves det flere representanter til å jobbe for hver sektor og regionens målsetninger. H6 om administrativ kapasitet får støtte fra trianguleringsmetoden og derfor bekreftet.

Hvorvidt kontoret representerer de sektorer med gode forutsetninger for deltagelse får bekreftelse fra et av dybdeintervjuene:

”de enkleste prosjektene å få igjennom er på skole og utdanning. Hvorfor ikke satse mer innen dette feltet? Det er en del skoler i regionen som har deltatt på Leonardo programmer og andre utdanningsprogrammer med gode resultater” (intervju 4).

I dokumentanalysen var dette ett av funnene som underbygger hypotesen:

”Kontoret har i 2011 hatt et betydelig fokus på bistand i å utvikle prosjekter for regionen. (...) Videre har kontoret hatt fokus på prosjektbistand for skoler og satsningene knyttet til e-helse i Agder og flåttforskning på Sørlandets Sykehus og UiA”

(Sørlandets Europakontor 2011: 10).

Under observasjonsperioden deltok europakontoret i et konsortium gjennom ERRIN-nettverket som handlet om offshore vindkraft i Nordsjøen og Den engelske kanal. Gjennom å benytte seg av de temaområdene som er aktuelle for EU, bidrar det til aktivitet for kontoret, som viser at kontoret bidrar til utvikling for enkeltsektorer i regionen. H7 får støtte gjennom trianguleringsmetoden og hypotesen blir bekreftet.

5.6 To idealtyper, men hva gjør det for regionen?

Studien tok utgangspunkt i to idealtyper for representasjon av regioner i Brussel; sektoriell- og territoriell representasjon. Det kommer frem i studien av disse idealtypene at SEK er et resultat av en deterritorialisering av forvaltningen. Fordi det regionale forvaltningsnivået ikke har en like sterk institusjonell tilknytning til EU-systemet som nasjonale myndigheter har gjennom EØS-avtalen, er det grunn til å anta at det ikke forekommer like mye europeisk tilpasning på regionalt nivå som på nasjonalt nivå (Grindheim og Trondal 2007: 12). Studien viser at Agder jobber med europeisk integrasjon og tilpasning innad i regionen. Gjennom opprettelsen av Agderrådet og SEK har man sett en integrasjon mellom Agder-fylkene, der eiere og styret i hvert fylke sammen tar beslutninger på tvers av de territoriale grensene. Gjennom den styrken og autonomien som ligger i Agder-regionen, jobber de i større grad selvstendig. En av hypotesene i Tatham (2010) sin studie fokuserer på regioners ”devolution” og hvor mer ”devolution” regionen har i forhold til nasjonalstaten, jo oftere vil regionen

”hoppe” over nasjonale myndigheter. Agder har opprettet det eneste E-helse laboratoriet i Nord-Europa.

”Vi er veldig opptatt på nå at vi kommer litt i forkant. Så vi har mest sannsynlig fått i stand et møte om e-helse med helsedirektoratet nå i januar. Og at de er litt nysgjerrig på hva som rører seg her nede og det er jo positivt. Vi er jo på alle måter nasjonalt og internasjonalt gjøre alt for å kunne synliggjøre regionen vår.” (Intervju 3)

Dette er et tegn på at Agder-regionen er foran norske myndigheter og internasjonale aktører på dette feltet, og kan derfor bli sett på som en region med høy ”devolution”. Jervell beskriver regionaliseringen som en utvikling der regioner tar mer hånd om egen utvikling. De går fra å være objekter til å bli subjekter, fra å være iverksettere av nasjonalstatens politikk til selv å bli politiske aktører (Jervell 1998: 157).

Michaël Tatham (2010) har i sin studie sett på regioners egenskaper og hvilke faktorer som gjør at enkelte regioner går direkte til EU-byråkratiet, istedenfor å gå via nasjonalstaten. Gjennom en sterk regional utvikling av næring og sektorer oppfører regioner seg mer autonome i forhold til nasjonalstaten. Agder-regionen er ifølge Tathams studier, en sterk autonom region, som driver med handel med mange europeiske aktører. Agder er den eneste regionen som også har utarbeidet et felles posisjonsnotat, som er en indikasjon på at regionen har en egen retning. ”Strong regions have both more to gain by trying to influence EU policy and more to lose if they do not” (Marks et al. 2002: 9).

Med en sterk autonom region kan man da forvente et sterkt og autonomt utekontor som Tatham også indikerer i sine studier? I mine studier fikk jeg dette svaret når jeg spurte om hvorvidt SEK er en selvstendig enhet eller en forlenget arm for eierne.

”Kontoret er del av den internasjonale strategien/virkemiddelapparatet til eierne, men administrasjonen på kontoret ser også en viss grad som en selvstendig aktør. Noen ganger gjør kontoret ting våre aktører ikke visste de trengte.” (Intervju 2)

Grindheim og Trondal (2007: 15-16) ser en forvaltningsendring gjennom europeiseringen av det regionale nivået. Forvaltningsendring kaller de europeisering som transformasjon og tenker seg en transformasjon gjennom følgende faktorer: regioners formelle og uformelle

normative strukturer, regioners faktiske beslutningsprosesser og offentlige politikkproduksjon (se full drøftelse av deres teori i underkapittel 2.5.1) Det som påpekes i Grindheim og Trondals studie av det regionale forvaltningsnivået, samstemmer i stor grad med de observasjoner som jeg har foretatt av Sørlandets Europakontor og deres eiere. Opprettelsen av europakontoret (og Agderrådet) bidrar til at Agder-fylkene sammen har hatt en felles territoriell rolle om en regional internasjonal strategi. Kontoret har vært med på å endre fylkenes rolleoppfattelse og identitet. Gjennom intervjuer med aktører som jobber på fylkesnivå sa én seg enig i at europakontoret har bidratt til en felles forankring og felles stemme internasjonalt.

”Ja, når det internasjonale angår, så vil jeg si det. Før europakontoret ble opprettet, så var samarbeidet mellom Agderfylkene mer sporadisk innen for det internasjonale. Så ja, det vil jeg svare ubetinget ja på”.

(fylkeskontakt)

Under dybdeintervjuene med informantene ønsket jeg å finne ut om SEK var med på å skape en felles identitet og forankring mellom Aust- og Vest-Agder fylke. Informantene bekrefter dette.

”Gjennom SEK har fylkene et felles satsningsområde mot Europa, og en finansierer dette i felleskap.” (Intervju 1)

Hvis kontoret i stor grad benytter seg av det maritime posisjonsnotatet, er det en indikator på territoriell representasjon i Brussel.

”Ja, et posisjonsnotat er jo et eksempel på hvordan de kan snakke med en stemme.” (Intervju 3)

Dybdeintervjuene viser at kontoret benytter posisjonsnotatet i liten grad for å representere regionen som drøftet i kapittel fire. Utgangspunktet for studien bygger på representasjon av regionen og hvilke betingelser disse to formene for representasjon er fremtredende. Kontoret har gått bort fra posisjonsnotatet og representerer derfor ikke den territoriale forankringen som er gitt av regionen hjemme. Posisjonsnotatet er ikke lengre kontorets hovedsatsning. Dette tyder på avvik fra eierens ønsker og kontorets faktiske virkemåte.

Rowe (2011) har tre ulike typer europakontorer som er representert i Brussel. SEK går under type 2 av europakontorer (se underkapittel 2.5.2), der europakontoret i seg selv ikke har noen formell utøvende makt for regionen de representerer. Kontoret bidrar til informasjonsflyt og nettverksbygging for aktører hjemme i regionen. De analysene som har blitt gjort viser at kontoret har en hybrid representasjon av regionen i Brussel. Kontoret representerer det territorielle perspektivet i møte med andre norske regionskontorer, og sektorielt i møte med europeiske regionskontorer.

5.7 Oppsummering

Gjennom analysen av de data som har blitt presentert i studien av Sørlandets Europakontor vil jeg nå gi en kortfattet oppsummering av det som har kommet frem i dette kapittelet. Etter analyse av alle metodeformene isolert hver for seg, foretok jeg en triangulering for å finne bekreftelse på hver av hypotesene.

H1 blir forankret gjennom dybdeintervju og dokumentanalysen, men observasjonsperioden ga ingen bekreftelse til denne hypotesen. Hypotesen ble allikevel beholdt da to av tre metodetilnæringer støttet hypotesen.

H2 blir forankret av dybdeintervjuene. I dokumentanalysen og observasjonen var det lite som kunne bekrefte eller avkrefte denne hypotesen. Manglende støtte i to av tre metodiske tilnæringer gjør at H2 forkastes. For å avdekke og H2 egner det seg best med dybdeintervju, da det er vanskelig å avdekke forventninger gjennom offentlige dokumenter. Perioden som observatør var også mulig for kort til å finne svar på hypotesen.

H3 har forankring gjennom trianguleringen, og hypotesen blir derfor bekreftet.

H4 blir forankret i dokumentanalysen. Det var ikke grunnlag for bekreftelse av H4 ved bruk av dybdeintervju og deltagende observasjon. H4 blir derfor forkastet

H5 har forankring gjennom trianguleringen, og hypotesen blir derfor bekreftet.

H6 har forankring gjennom trianguleringen, og hypotesen blir derfor bekreftet.

H7 blir forankret gjennom trianguleringen, og hypotesen blir derfor bekreftet.

Som det kommer frem i analysen så representerer europakontoret regionen i et sektorielt lys. Det legges restriksjoner på kontoret for å representere det territorielle perspektivet først og fremst gjennom størrelsen og ressurser ved kontoret. Men det kan også være vanskelig for kontoret å representere det territorielle perspektivet da det er manglende politisk forankring (posisjonsnotater) i det de ønsker å representere, fra det politiske og administrative ledelsen i regionen. De aktørene jeg har foretatt dybdeintervjuer med mener at det er en territoriell forankring hos kontoret, men arbeidet som legges ned bærer preg av sektor representasjon.

Videre så kan dette resultatet vise til hvilke institusjoner inn mot EU norske aktører har tilgang til. Europakommisjonen er den eneste EU-institusjonen som Norge har et formelt avklart samarbeid med. Det er Europakommisjonen som setter dagsorden for politikkområdene i Europa, noe som fører til at medlemslandene og regionene må følge Europakommisjonenes planer, som bunner ut i et sektorielt fokus. Europakontoret må velge de politikkområdene som samsvarer med de interessene som ligger i regionen. Gjennom et medlemskap i EU ville Norge hatt tilgang til flere EU-institusjoner som har det territorielle fokuset som for eksempel ministerrådet representerer (Egeberg 2004). Med Europakommisjonens sektorielle fokus på politikk så blir europakontoret tvunget til å jobbe sektorielt i Brussel.

Gjennom funn i studien av Sørlandets europakontors måte å representere regionen i Brussel, har jeg sett hvor kontoret legger inn sine ressurser. Ved å se på hvilke EU-institusjoner kontoret jobber opp mot samt hvilke egenskaper og ressurser som ligger i regionen vil jeg konkludere med at Sørlandets Europakontor har en sektoriell representasjon av Agder i Brussel. Kontoret er grunnleggende territorielt representert, men gjennom prosjektarbeid og de partnerskapene de har samarbeid med underbygger det antagelsen om at kontoret er sektorielt rettet. Som det i tillegg har kommet ut av dybdeintervjuene, går det også i den retningen.

Strukturen til SEK er med på å skape en sektoriell representasjon av Agder i Brussel. Daglig leder som har sin hovedbase i Kristiansand, ivaretar den territorielle representasjonen hjemme, mens europakontoret i Brussel ivaretar den sektorielle representasjonen i Brussel.

Grindheim og Trondal (2007) som drøftet i tidligere kapittel drøfter deterritorialiseringen av regioner. Mine funn i studien stemmer overens med deres antagelser.

6.1 Konklusjon

Avslutningsvis i denne masteroppgaven vil jeg trekke frem problemstillingen som var mitt utgangspunkt for denne studien. *Er Agder sektorielt eller territorielt representert i Brussel av Sørlandets Europakontor.* I dette avsluttende kapittelet skal jeg trekke konklusjoner på bakgrunn av de funn jeg har kommet til i analysen og se om det er mulig å finne et fullverdig svar til problemstillingen.

Som jeg har påpekt tidligere i oppgaven så er denne studien avgrenset i forhold til informanter og tid, men man kan allikevel trekke en konklusjon hvorvidt kontoret representerer Agder sektorielt eller territorielt. Man kan også diskutere hvorvidt jeg har benyttet riktige og nok informanter til å besvare min problemstilling. Det er vanskelig å svare på, men med det utgangspunktet jeg hadde, mener jeg at de som ble benyttet i min studie har hatt nok innsikt og kunnskap om kontorets faktiske virkemåte.

Den deltagende observasjonen hos Sørlandets Europakontor gikk over en tre måneders periode. Man kan problematisere hvorvidt dette er lang nok tid for å kunne få god nok innsikt i representasjonen av regionen. Jeg mener allikevel at de observasjoner jeg har notert meg har vært tilfredsstillende for å få svar på studiens problemstilling.

Hypotesene som ble utledet i studien har alle hatt forankring i teori som har blitt benyttet. Gjennom trianguleringsmetoden har hypotesene blitt bekreftet eller avkreftet. Som det kommer frem i analysen, representerer europakontoret Agder-regionen i et sektorielt lys inn mot EU-systemet og aktører i Brussel. Denne territorielle representasjonen er tilstede, men europakontoret har restriksjoner gjennom størrelsen, tilgjengelig ressurser og en manglende politisk forankring fra politisk og administrativt nivå gjennom uklare retningslinjer (posisjonsnotater). De aktørene jeg har foretatt dybdeintervjuer med mener at det er en territoriell forankring hos kontoret, men arbeidet som legges ned bærer preg av sektorrepresentasjon.

Det kommer frem i denne studien at Sørlandets Europakontor som bærer preg av territoriell representasjon, er i møte med andre norske europakontorer og nasjonalforvaltningen. Dette ble påpekt gjennom deltagelse i EU-delegasjonens Dialogforum som er opprette av regional og kommunalråden, for å bidra til informasjonsutveksling og samarbeid mellom de norske aktørene som er stasjonert i Brussel.

6.2 Veien videre

Brussel er og vil fortsatt være en sentral politisk møteplass for både nasjonale og regionale interesser. Derfor er denne type studie jeg har foretatt interessant, når det er så mange interesser som blir representert inn mot EU-institusjonene.

Studien av SEK åpner opp andre problemstillinger som kan være interessante å belyse. Disse spørsmålene som kommer frem, blir ikke belyst i denne analysen da oppgavens omfang og tid er begrenset. Konklusjonen stiller nye spørsmål som bør diskuteres. Kan det, gjennom en sektoriell representasjon, skapes en skjevhet av regional utvikling av ulike sektorer? Ved å ha engasjerte og faglig gode ansatte i enkeltsektorer er dette med på å skape et kvalitetsskille mellom ulike sektorer?

Et annet perspektiv som også kan utforskes er sammensettingen av styret til SEK. Slik som det er nå, er det bare administrative representanter i styret. Ved å ha politikere i styret til SEK, kan det bidra til en mer målrettet strategiutvikling og retnings for europakontoret?

I en forlengelse av det som har blitt utviklet gjennom SEK, hva har regionen fått ut av kontoret? Benytter aktørene hjemme de resultatene som har kommet på best mulig måte? Hva er europakontorets ”added value” for regionen?

Referanseliste

- Arntzen, E. og Tolsby, J. (red) (2010) ”Studenten som forsker i utdanning og yrke: vitenskapelig tenkning og metodebruk”, Høgskolen i Akershus. Tilgjengelig på: <http://fagarkivet.hioa.no/jspui/bitstream/123456789/208/1/studenten.pdf> >.
- Benz, A. (1998) ”German Regions in the European Union: From joint Policy making to multilevel Governance”, i P. Le Gales og C. Lequesne (red) *Regions in Europe*, London: Routledge.
- Blatter J., Kreutzer, M., Rentsch, M. og Thiele, J. (2010) “Preconditions for Foreign Activities of European Regions: Tracing Causal Configurations of Economic, Cultural, and Political Strategies”, *Publius*, 49(1): 1-29.
- Boisot, M. (1990) “Territorial Strategies in a Competitive World: The Emerging Challenge to Regional Authorities”, *European Management Journal*, 8(3): 394-401.
- Bolstad, L. (2008) *Norske kommunar og EU: Forventingar til medlemskap i europakontor*, Masteroppgave, Bergen: Universitetet i Bergen.
- Cini, M. (2007) *European Union Politics*, Oxford: Oxford University Press.
- Committee of the Regions (2009) “Mission statement”, tilgjengelig på: <http://cor.europa.eu/en/about/Documents/6ce93f97-34dc-4b89-911a-0c589cce6b35/7c25c723-d5b1-457c-bc37-cdb30f6c0589.pdf> >.
- Dahl, R. A. og Tufte, E. R. (1973) *Size and Democracy*, Stanford: Stanford University Press.
- Egeberg, M. (2003) “How Bureaucratic Structure Matters: An Organizational Perspective”, i B. G. Peters og J. Pierre (red) *Handbook of Public Administration*, London: Sage.
- Egeberg, M. (2004) “An organisational approach to European integration: Outline of a complementary perspective”, *European Journal of Political Research*, 43: 199-219.
- Egeberg, M. (2005) ”Executive Politics as Usual: Role Behaviour and Conflict Dimensions in the College of European Commissioners”, ARENA Working Paper No 17, Oslo ARENA Center for European Studies.
- Erdal, Å. (2004) ”Europeiske rammer for kommunal- og regionalpolitikken”, *Plan*, 1(6): 16-19.
- Europautredningen (2012) *Utenfor og innenfor: Norges avtaler med EU, Norges offentlige utredninger (NOU) 2012: 2*, Oslo: Departementenes servicesenter.

- Fangen, K. (1997) *Fra erfaringsnær til kritisk: Fortolkning som samfunnsvitenskapelig utfordring*, Oslo: Universitetet i Oslo. Tilgjengelig på: <http://folk.uio.no/katrif/erfaringsnaer-til-kritisk-1.pdf>.
- Fielding, N.G. og Fielding, J.L. (1986) *Linking Data: The Articulation Of Qualitative And Quantitative Methods In Social Research*, Beverly Hills, CA: Sage.
- Fölster, S. (2001) "Regionala strategier i en globaliserad värld", i Ehrling, G., Stockholm International, Regionplan- och trafikkontoret 2001.
- Gren, J. (1993) *Regional lobbying in the EC*, Göteborg: (ikke oppgitt).
- Gren, J. (2002) *Den perfekta regionen? En nyregionalism i Europa och samspelet mellan staten, regionen och den europeiska integrationen*, Lund: Studentlitteratur.
- Grindheim, J.E. (2008) "EUs regionalpolitikk: Overordnet og med eksempler på virkning i EU-land", presentasjon Lillehammer 20. november 2008. Tilgjengelig på: [https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:tNbq8wZtex4J:www.kskonsulent.no/upload/118099/Jan%2520Erik%2520Grindheim_Regionalpolitikk.pdf+Grindheim+\(2008\)+deterritorialisering&hl=en&gl=be&pid=bl&srcid=ADGEESjFWE-EktgL-qYCws4P_NawXVC8mHdhf5NBjJtRbkN66hI6_3p300hoJGGgibnI9HjsNBhwnx12DESkUtl3Ai2EATt7GYzTLnyUyRC_3bDiA0YmXrt008nZkLgehPiGROVCQ5U&sig=AHIEtbRpIF9cTSHldGdK4SL1q-6RkaJYIQ](https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:tNbq8wZtex4J:www.kskonsulent.no/upload/118099/Jan%2520Erik%2520Grindheim_Regionalpolitikk.pdf+Grindheim+(2008)+deterritorialisering&hl=en&gl=be&pid=bl&srcid=ADGEESjFWE-EktgL-qYCws4P_NawXVC8mHdhf5NBjJtRbkN66hI6_3p300hoJGGgibnI9HjsNBhwnx12DESkUtl3Ai2EATt7GYzTLnyUyRC_3bDiA0YmXrt008nZkLgehPiGROVCQ5U&sig=AHIEtbRpIF9cTSHldGdK4SL1q-6RkaJYIQ).
- Grindheim, J.E. og Trondal, J. (red) (2007) *Europeisk integrasjon og regional endring*, Fagbokforlaget.
- Grindheim, J.E. (2008) *Stat, region, Union. Flernivåstyre i Den europeiske union*. Universitetet i Bergen
- Grønmo, S. (2004) *Samfunnsvitenskapelige Metoder*, Oslo: Fagbokforlaget.
- Gudmundsen, J.O. (2006) "EØS-avtalen og norsk kommunalt handlingsrom", *Statskonsults rapportserie*, 2006: 13. Oslo: Statskonsult.
- Herschel, T. og Tallberg, P. (red) (2011) *The Role of Regions? Networks, Scale, Territory*, Kristiansand: Kristinastads Bomtryckeri.
- Hocking, B. (1993) *Localizing Foreign Policy: NonCentral Governments and Multilayered Diplomacy*, New York: St. Martin's Press.
- Holm-Hansen, J. (2000) "Internationalisation on the Local Level in Norway", i J. Gidlund og M. Jerneck (red) *Local and Regional Governance in Europe. Evidence from Nordic Regions*, Cheltenham: Edward Elgar.
- Hooghe, L. (1995) "Subnational mobilisation in the European Union", *Western European Politics*, 18(3): 175-198.

- Jeffery, C. (2000) "Sub National Mobilization and European Integration", *Journal of Common Market Studies*, 38(1): 1-23.
- Jervell, S. (1998) *Norge foran oppbruddet*, Oslo: Europaprogrammet.
- Keating, M. og Hooghe, L. (2006) "By-passing the Nation State? Regions and the EU Policy Process", i J.J. Richardson (red) *European Union: Power and Policy Making*, London: Routledge.
- Keyes, C. F (2002): "Weber and Anthropology", Annual Reviews, University of Washington, Seattle
- Kommunal- og regionaldepartementet: "Navarsete og Giske lanserer Sørlandsutvalget" Pressemelding, 24. august 2011. Tilgjengelig på: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/pressester/pressemeldinger/2011/navarsete-og-giske-lanserer-sorlandsutva.html?id=652754> [Sist besøkt: 16. mai 2012].
- Lecours, A. (2002) *International Negotiation*, Kluwer Academic Publishers.
- Leira, H. og Neumann, I.B. (2008) "Consular representation in an emerging state: The case of Norway", *The Hague Journal of Diplomacy*, 3(1): 1-19.
- Lenschow, A (2006) "Europeanisation of Public Policy", i J.J. Richardson (red) *European Union: Power and Policy Making*, London: Routledge.
- Lilledahl G. og Hegnes, A.W. (2000) Kvalitativ metode, forelesningsnotat. Oslo: Universitetet i Oslo. Tilgjengelig på: <http://giaever.com/sosiologi/KM.htm>.
- Lysa, J. S. (2009) *Små fisk i en stor dam*, Masteroppgave, Oslo: Universitetet i Oslo.
- March, J. G. (1994): *A Primer on Decision Making: How Decisions Happens New York, NY: The Free Press, 1994.*
- March, J. G. og Olsen (1989) "Rediscovering institutions: the organizational basis of politics", New York: The Free Press, Macmillian Inc.
- Marks, G. (1996) "Exploring and Explaining Variation in Cohesion Policy", i L. Hooghe (red) *Cohesion Policy and European Integration: Building Multi-level Governance*, Oxford: Oxford University Press.
- Marks, G., Haesly, R. og Mbaye, H.A.D. (2002) "What do Subnational Offices Think They Are Doing in Brussels?", *Regional and Federal Studies*, 12(3): 1-23.
- Mazey, S. og Mitchell, J. (1993) "Europe of the Regions? Territorial Interests and European Integration: The Scottish Experience", i S. Mazey og J. Richardson (red) *Lobbying in the European Community*, Oxford: Oxford University Press.
- Melin, S. E. og Strøksen, H. (2003) *Kristiansand kommunes Brussel-kontor*, Masteroppgave, Kristiansand: Høgskolen i Agder.

- Nagelschmidt, M. (1999) "Les relations internationales des Länder allemands et l'évolution du système fédéral dans l'Union européenne: le cas du Bade-Wurtemberg," *Études internationales*, 30: 679–699.
- Nugent, N. (1999) *The Government and Politics of the European Union*, Basingstoke: Macmillan.
- Nærings- og handelsdepartementet (2011) "Giske og Navarsete lanserer Sørlandsutvalget" Pressemelding, 24. august 2011. Tilgjengelig på: <http://www.regjeringen.no/en/dep/nhd/pressemeldinger/2011/giske-og-navarsete-lanserer-sorlandsutva.html?id=652771> [Sist besøkt: 6. desember 2011].
- Okstad, S.K.A. (2002) "Utvikling på kryss og tvers: Internasjonale samarbeidspartnere i by- og fylkeskommune", i H. Baldersheim (red.) *Regionbygging. Utvikling i fylkeskommunen i europeisk perspektiv*, Oslo: Universitet i Oslo.
- Olje- og energidepartementet (2002) *Nye oppgaver for lokaldemokratiet - regionalt og lokalt nivå*, St.meld. nr. 19, Oslo: Det kongelige olje- og energidepartementet. Tilgjengelig på: < <http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20012002/019/PDFA/STM200120020019000DDDPDFA.pdf>>.
- Philippart, É. og Van Cutsem, M. (1999) "De l'explication à la prévision: analyse des perspectives en matière de relations internationales des Régions d'Europe," *Études internationales*, 30: 789–808.
- Pollitt, C. (2012) *New Perspectives on Public Service, Place and Technology*, Oxford: Oxford University Press.
- Rosamond, B. (2000) *Theories of European Integration*, Basingstone: Palgrave.
- Rowe, C. (2011) *Regional Representations in the EU: Between Diplomacy and Interest Mediation*, London: Palgrave Macmillan.
- Rubin, H.J og Rubin, I. (2005) *Qualitative interviewing: the art of hearing data*, London: SAGE.
- Råd, O.G., Aalbu, H., Hauge, O. og Austin, P. (2006) "Norske regioner som internasjonale aktører", tilgjengelig på http://www.regjeringen.no/upload/KRD/Vedlegg/REGA/Forskning,%20Outredninger%20og%20evalueringer%20fom%2008/norske_regioner2006.pdf >.
- Statskonsult (2006) "EØS-avtalen og norsk kommunalt handlingsrom", Statskonsult rapport 2006(13), Oslo: Statskonsult.

- Stokka, E.S. (2008) *Europeisering av norske fylkeskommuner: fylkesansattes holdninger til europeisk samarbeid*, Masteroppgave, Bergen: Universitetet i Bergen.
- Strand, T. (2001) *Ledelse, organisasjon og kultur*, Bergen: Fagbokforlaget.
- Ståhlberg, K. (2001) ”Internasjonalisering av regioner i Finland, Norge og Sverige”, i H. Baldersheim, S. Sandberg, K. Ståhlberg, og M. Øgård (red) *Norden i regionernas Europa*, København: Nord.
- Sørlandets Europakontor (2011) Aktivitetsrapport 2012, Sørlandets Europakontor, Kunnskapsparken, Gimlemoen Kristiansand.
- Tatham, M. (2010) ”With or Without you? Revisiting Territorial State-bypassing in EU Interest Representation”, *Journal of European Public Policy*, 17(1): 76-99.
- Trondal, J. (2005) ”Europeisering av offentlig forvaltning”, *Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift*, 2005(3): 243-271.
- Trondal, J. (2007) ”Offentlig forvaltning under internasjonalt press”, i J.E Grindheim og J. Trondal (red) (2007) *Europeisk integrasjon og regional endring*, Oslo: Fagbokforlaget.
- Trondal, J., Marcussen, M., Larsson, T. og Veggeland, F. (2010) *Unpacking International Organisations*, Manchester: Manchester University Press.
- Utenriksdepartementet (2006) *Om gjennomføringen av europapolitikken*, St.meld. nr. 23, Oslo: Det kongelige utenriksdepartement. Tilgjengelig på: <http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20052006/023/PDFS/STM200520060023000DDDPDFS.pdf>.
- Utenriksdepartementet (2009) ”EU og Lisboa-traktaten: Virkninger for Norge” Notat, Oslo: Det kongelige utenriksdepartement. Tilgjengelig på: http://www.regjeringen.no/upload/UD/Vedlegg/Europa/090714_Lisboa-traktaten_Virkninger_for_Norge.pdf > [Sist besøkt 16.05.2012]
- Veggeland, N. (2005) *Europapolitikk, innenrikspolitikk og kommunene*, Oslo: Kommuneforlaget.
- Verboven, T., Beyers, J. og Roelen, E. (2011) ”Explaining the Organizational Format of Territorial Lobbying in Brussels”, artikkel skrevet for den sjette European Consortium for Political Research (ECPR) konferansen, Reykjavik, Island 25.-27. August 2011.
- Vestlandsforskning (2007) ”Sørlandets Europakontor: Evaluering og forslag til modell for videre drift”.
- Weber, M (1978) ”Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology” (red) Roth G. og Wittich C., University of California Press, Berkeley og Los Angeles, California.

Intervjuguide

1) Spørsmål om bakgrunn og hva du jobber med i dag:

A: Hva er din bakgrunn?

B: Hva jobber du med i dag?

C: Hvilke målsettinger har du for regionen?

D: Hva kan du tilføre kontoret med din bakgrunn og nettverk for at SEK kan utvikle seg å bli bedre?

2) Spørsmål om din jobb med EU/EØS-spørsmål

A: Jobber du daglig med regional utviklingsstrategi?

B: Kjenner du til posisjonsnotatet til Agder – (maritim)

C: Var du med i utviklingen av posisjonsnotatene til SEK? Har du benyttet dette i det daglige, du om andre aktører i Agder benytter seg av dette notatet?

D: Føler du at posisjonsnotatene er til nytte for ditt daglige virke?

E: Hvilke endringer må til for at Agder kan utvikle seg som en europeisk aktør?

F: Hva mener du er de viktigste feltene for Agder å satse på internasjonalt/ på europeisk nivå

3) Spørsmål knyttet til deg og SEK

A: Mener du at det er samsvar mellom Agders regional utviklingsstrategi og SEK sin måte å arbeide på?

B: Mener du at posisjonsnotatene som har blitt utviklet av fagrådet i samråd med SEK er til nytte for det daglige formålet for kontoret?

C: Hva anser du som den viktigste oppgaven for kontoret

D: Hvilken rolle har du til SEK?

E: Kan SEK ta en sentral rolle i den regionale utviklingen for Agder?

→ Hvis ikke? Hvorfor?

F: Mener du at kontoret er sektor fokusert eller territorielt fokusert?

G: Etter opprettelsen av SEK, kan man se et bedre samarbeid mellom Aust- og Vest Agder?

H: Gjør kontoret at Agder i større grad klarer å snakke med én stemme?

→ I henhold til posisjonsnotatet

I: Ser du på SEK som en selvstendig aktør eller som en forlenget arm for eierne?